

Regeringens proposition

1976/77: 99

om stöd till vissa tidningar och tidskrifter, m. m.;

beslutad den 3 mars 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett statligt stöd till organisationstidskrifter införs. Stödet föreslås utgå dels till medlemsblad, dels till tidskrifter som är organ för religiösa, nykterhetsfrämjande, politiska, miljövårdande, idrottsliga, försvarsfrämjande organisationer samt organisationer som förträder handikappade eller arbetshindrade. Den avgränsning av kretsen stödberättigade tidskrifter som föreslås ansluter i allt väsentligt till den gränsdragning som tidigare har gjorts i fråga om befrielse från mervärdesskatt. Stödet föreslås utgå för den som utgivarkorsband distribuerade upplagen. Stödet föreslås utgå med ett fast bidrag per år på 2 500 kr. per tidskrift. Därutöver bör för de första 300 000 årsexemplaren utgå 30 öre, för exemplaren mellan 300 000 och 1 000 000 27 öre, för exemplaren mellan 1 000 000 och 3 000 000 21 öre, för exemplaren mellan 3 000 000 och 10 000 000 16 öre och för exemplaren över 10 000 000 12 öre. Därutöver bör bidraget höjas med 10 % vid en periodicitet på mellan 10 och 15 utgivningar per år och med 20 % vid 16 utgivningar eller fler. Stödet föreslås utgå fr. o. m. år 1977 och utbetalas i efterskott. Kostnaderna för stödet beräknas till 40 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

I propositionen föreslås vidare att ett särskilt stöd till invandartidningar införs. Stöd till allmänna nyhetstidningar, som utkommer med minst 24 nummer per år, föreslås utgå med ett fast belopp på 300 000 kr. vid 24 utgivningar om året. För varje nummer mellan 25 och 52 om året föreslås därutöver att 7 000 kr. skall utgå och för varje nummer utöver 52 att 2 000 kr. skall utgå. För invandrarnas riksorganisationers medlemstidningar föreslås ett fast bidrag på 2 500 kr. per tidning samt

90 öre för varje som utgivarkorsband distribuerat medlemsexemplar, med en förhöjning av bidraget med 10 % vid 10—15 utgivningar per år och med 20 % vid 16—23 utgivningar. För övriga tidningar och tidskrifter föreslås behovsprövade bidrag. Bidrag skall också kunna utgå för nyetablering och periodicitetshöjning. Behovsprövade bidrag skall vidare kunna utgå till sådan tidning, som till följd av att en annan tidning inom samma språkgrupp får bidrag som allmän nyhetstidning eller medlemstidning, får sina konkurrensförutsättningar allvarligt försämrade. Stödet föreslås utgå fr. o. m. år 1977. Det sammanlagda medelsbehovet beräknas till 2,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och till 3,5 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

I propositionen föreslås vidare en höjning av samdistributionsrabatten till dagstidningar samt en viss skärpning av reglerna för att samdistributionssystemet skall kunna upprätthållas. Höjningen av rabatten bör differentieras så att rabatten för de första 10 000 000 samdistribuerade exemplaren utgår med sex öre och för exemplaren mellan 10 000 000 och 21 000 000 med fyra öre. För exemplaren utöver 21 000 000 föreslås rabatten bli oförändrad tre öre. Kostnaderna för samdistributionsrabatten beräknas därmed öka med 18 milj. kr. till totalt 46 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

Slutligen föreslås i propositionen att det i reklamskatten inbyggda skattefria grundavdraget för annonser i dagspress, fackpress och populärpress höjs från nuvarande 3 milj. kr. till 6 milj. kr. Detta innebär att drygt 100-talet tidningar får höjd återbäring av skattemedel med totalt ca 16 milj. kr. mer än f. n.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam

Härigenom föreskrives att 24 § lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 §²

Till skattskyldig, som redovisat reklamskatt för annonser i självständig periodisk publikation, som har karaktär av dagspress, populärpress eller fackpress, återbetalar riksskatteverket så stor del av den erlagda skatten för ett kalenderår som svarar mot en skattepliktig omsättning om högst 3 miljoner kronor för helt år. Återbetalningen sker efter utgången av varje halvt kalenderår. För första halvåret av ett kalenderår får återbetalt belopp ej överstiga skatten på en omsättning om 1 500 000 kronor.

Föreligger rätt till återbetalning enligt första stycket får riksskatteverket, om den skattepliktiga omsättningen kan förväntas med säkerhet icke överstiga 3 miljoner kronor för helt kalenderår, medge befrielse tills vidare från skyldighet att inbetala reklamskatt.

Om synnerliga skäl föreligger, kan riksskatteverket återbetala skatt tidigare än som anges i första stycket.

(Se vidare anvisningarna.)

Till skattskyldig, som redovisat reklamskatt för annonser i självständig periodisk publikation, som har karaktär av dagspress, populärpress eller fackpress, återbetalar riksskatteverket så stor del av den erlagda skatten för ett kalenderår som svarar mot en skattepliktig omsättning om högst 6 miljoner kronor för helt år. Återbetalningen sker efter utgången av varje halvt kalenderår. För första halvåret av ett kalenderår får återbetalt belopp ej överstiga skatten på en omsättning om 3 miljoner kronor.

Föreligger rätt till återbetalning enligt första stycket får riksskatteverket, om den skattepliktiga omsättningen kan förväntas med säkerhet icke överstiga 6 miljoner kronor för helt kalenderår, medge befrielse tills vidare från skyldighet att inbetala reklamskatt.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling. De nya bestämmelserna tillämpas dock för tid från och med den 1 januari 1977.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1975: 117.

² Senaste lydelse 1974: 416.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-03-03

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Gustavsson, Mogård, Olsson, Asling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om stöd till vissa tidningar och tidskrifter, m. m.

1 Inledning

1972 års pressutredning föreslog i sitt betänkande (SOU 1975: 79) Svensk Press. Statlig presspolitik att en utredning skulle tillsättas för att ytterligare analysera tidskrifternas förhållanden och lägga fram förslag om hur tidskrifternas problem lämpligen borde lösas. Vid remissbehandlingen tillstyrkte samtliga remissinstanser detta förslag eller lämnade det utan erinran.

I samband med riksdagens behandling av motion 1975: 980, som bl. a. innehöll förslag om översyn av tidskrifternas distributionsformer, framhöll riksdagen (KU 1975/76: 23, rskr 1975/76: 41) att en utredning om tidskrifternas situation borde tillsättas. I prop. 1975/76: 131 om statligt stöd till dagspressen uttalade chefen för finansdepartementet att tidskrifternas villkor utan dröjsmål borde utredas. Vid sin behandling av prop. 1975/76: 131 instämde riksdagen i att en tidskriftsutredning borde tillkallas (KU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 254). I samband med behandlingen av prop. 1975/76: 131 framhöll konstitutionsutskottet även att frågan om stöd till tidningar på andra språk än svenska borde övervägas ytterligare i syfte att skapa ett särskilt stöd till dessa tidningar. Riksdagen beslutade i enlighet härmed.

I mars 1976 tillkallades sakkunniga för att utreda frågan om stöd till distribution av vissa tidskrifter. I direktiven till utredningen framhöll chefen för finansdepartementet bl. a. att utgångspunkten för utrednings-

arbetet skulle vara den roll tidskrifterna spelar för information i samhället och för opinionsbildningen samt tidskrifternas betydelse för kommunikation mellan medlemmar och förtroendevalda i organisationer och folkrörelser. Huvuduppgiften skulle vara att utforma ett generellt stöd till tidskrifternas spridning. I första hand skulle utredningen pröva möjligheten att knyta stödet till postdistributionen. Beträffande avgränsningen av de kategorier tidskrifter som borde omfattas av stödet uttalade chefen för finansdepartementet att de ställningstaganden som tidigare gjorts av statsmakterna i frågan om befrielse från mervärdeskatt skulle vara vägledande. Utredningen har dock kunnat pröva mindre avvikelser från denna gränsdragning. De sakkunniga fick vidare i uppdrag att pröva om det finns ekonomiska motiv för en differentiering av stödet. Chefen för finansdepartementet uttalade vidare att de sakkunniga borde utgå från att stödet skulle handläggas av presstödsnämnden och att arbetet borde bedrivas så skyndsamt att förslag skulle kunna föreläggas 1976/77 års riksmöte och stöd kunna utgå redan för kalenderåret 1977.

De sakkunniga¹, vilka antog namnet tidskriftsutredningen, har den 20 oktober 1976 avgivit betänkandet (Ds Fi 1976: 7) Stöd till organisationstidskrifter. Utredningen överlämnade samtidigt rapporten (Ds Fi 1976: 8) Tidskrifterna i massmediesamhället.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av Svea hovrätt, beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, postverket, kammarkollegiet, statskontoret, riksskatteverket (RSV), nämnden för samhällsinformation (NSI), presstödsnämnden, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) — med bifogade yttranden från journalisthögskolorna i Stockholm och Göteborg —, statens kulturråd, statens ungdomsråd, näringsfrihetsombudsmannen (NO), frivilligorganisationernas samarbetskommitté, svenska kyrkans centralråd, Sveriges frikyrkoråd — efter hörande av de i rådet ingående samfunden samt Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, Frälsningsarmén, Pingströrelsen och Sjundedags Adventistsamfundet —, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Blekinge — med bifogade yttranden från Karlskrona, Olofströms och Sölvesborgs kommuner, Blekinge läns landsting och Karlskrona/Ronneby TCO-kommitté —, Hallands, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands — med bifogade yttranden från Västernorrlands läns landsting samt Sundsvalls och Örnsköldsviks kommuner — och Norrbottens län, massmedieutredningen (Ju 1970: 59), massmediekoncentrationsutredningen (Ju 1974: 13), radioutredningen (U 1974: 08), kulturtidskriftsutredningen (U 1976: 03), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges Industriförbund, Sveriges hantverks- och industriförbund (SHIO) — efter hörande av medlemsorganisationernas tid-

¹ Budgetchefen Bengt Åke Berg, ordförande, kanslirådet Sven-Runo Bergqvist och departementsrådet Gunnar Svensson.

skrifter —, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svenska turistföreningen, Sveriges ridsidrottsförbund — efter hörande av specialidrottsförbunden —, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Landsorganisationen i Sverige (LO) — med bifogade yttranden från Fackförbundspressens samorganisation och flertalet fackförbund —, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU), Moderata Samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet, Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, Vänsterpartiet kommunisterna, Adoptionscentrum, Arbetarnas Bildningsförbund (ABF), Arkitektförbundet, Centerns Kvinnoförbund, Centerns Ungdomsförbund, De Handikappades Riksförbund (DHR), De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse, FACTU-Föreningen Svensk Fackpress (FACTU), Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Fredrika-Bremer-Förbundet, Förbundet Vi Unga, Föreningen Skogs- och Lantbruks-Journalister, Handikappförbundens Centralkommitté (HCK), HSB:s Riksförbund, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Hyresgästernas Riksförbund, ICA-förbundet, ICA-förlagets HTF-klubb och ICA-förlagets klubb för Handelsanställda, IOGT/NTO, KFUK-KFUM:s riksförbund, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Kooperativa förbundet (KF), Moderata Samlingspartiets Kvinnoförbund, Moderata Ungdomsförbundet, Motorförarnas Helnykterhetsförbund, Nykterhetsrörelsens Landsförbund, Oljekonsumenternas förbund (OK), Pensionärernas Riksorganisation, Pressbyråföretagen AB, Riksförbundet DX-Alliansen, Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige, Riksförbundet för hembygdsvård, Riksförbundet Sveriges Amatörorkestrar, Svenska Frisksportförbundet, Svenska Korporationsidrottsförbundet, Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, Sveriges Bridgeförbund, Sveriges Kristna Ungdomsråd, Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund, Synskadades Riksförbund, Tidningsstatistik AB, Trädgårdsnäringens Riksförbund, Unga Örnars Riksförbund, Ungdomens Nykterhetsförbund; Vuxenskolan samt VVS-Forum.

2 Nuvarande ordning

Tidningar och tidskrifter stöds i dag genom olika former av indirekt och direkt stöd.

Det *direkta* stödet till dagstidningarna reformerades och byggdes ut år 1976 (prop. 1975/76: 131, KU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 254; SFS 1976: 336). Det är dagspressens betydelse för vidmakthållandet av en levande demokrati som i första hand motiverar ett statligt stöd till dagspressen. En central utgångspunkt för detta stöd är att stödet så långt som möjligt skall ha en automatiskt verkande karaktär. Stödet utgår dels i form av produktionsbidrag, utvecklingsbidrag, etableringsstöd, sam-

distributionsrabatt, stöd till samverkan inom produktion och annonsförsäljning samt till större branschprojekt, dels som lån ur pressens lånefond.

Totalt har för budgetåret 1976/77 anslagits 195 milj. kr. för stöd till dagspressen.

Direkt stöd till kulturtidskrifter och ideella tidskrifter utgår sedan år 1971 från ett särskilt anslag under utbildningsdepartementets huvudtitel, som för innevarande budgetår uppgår till 2,5 milj. kr. Detta stöd skall enligt förordningen (1974: 645) om ändring i kungörelsen (1971: 681) om tidskriftsstöd handhas så att det främjar hög kvalitet samt mångfald i utbudet av åsikter och behandlade ämnen. Stödet utgår i form av grundbidrag, projektbidrag och stödköp. En översyn av formerna för stöd till tidskrifter inom kultursektorn har nyligen gjorts. Förslag om en utbyggnad av stödet läggs i dag fram av chefen för utbildningsdepartementet.

Tidningar på andra språk än svenska som riktar sig till invandrare och minoritetsgrupper i Sverige kan få stöd från anslaget Åtgärder för invandrare under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel. Totalt har för budgetåret 1976/77 anvisats 600 000 kr. för detta stöd, som fördelas av statens invandrarverk.

Till *indirekta* stödåtgärder kan räknas det stöd som kommer tidskrifter till godo bl. a. genom befrielse från mervärdesskatt och fördelaktiga posttaxor.

För tryckeritjänster åt tidskrifter utgår ingen mervärdesskatt om tidskrifterna är periodiska medlemsblad, personaltidningar eller periodiska tidskrifter som väsentligen framstår som organ för sammanslutning med huvudsakligt syfte att verka för religiöst, nykterhetsfrämjande, politiskt, miljövårdande, idrottsligt eller försvarsfrämjande ändamål eller att företräda handikappade eller arbetshindrade medlemmar. Också prenumererade utländska publikationer är befriade från mervärdesskatt.

Genom förmånliga posttaxor får tidningar och tidskrifter i dag ett indirekt stöd. Den bristande särkostnadstäckning som härigenom uppkommer ger i dag postverket ett underskott i tidningsrörelsen på ca 90 milj. kr. Detta underskott täcks fr. o. m. budgetåret 1976/77 genom statsbidrag. När riksdagen anslag dessa medel fattades beslut om att full kostnadstäckning skall uppnås i postens tidningsrörelse efter en övergångsperiod av 15 år (prop. 1975/76: 127, TU 1975/76: 22, rskr 1975/76: 302). Riksdagens beslut innebär att tidningstaxorna successivt kommer att öka. Taxorna fastställs årligen av regeringen efter förhandlingar mellan tidningsutgivarna och postverket. Taxan är oberoende av transportavståndet. De tidskrifter som lämnar huvuddelen av sin distribution till postverket får tillämpa en lägre taxa än de som inte gör det.

3 Tidskriftsutredningen

3.1 Tidskrifternas antal och storlek

Tidskriftsutredningen har uppskattat det antal tidsskrifter som i dag ges ut och som är avsedda för allmän spridning till ca 2 500. Tillsammans har tidsskrifterna en upplaga på mellan 600 och 700 milj. exemplar per år. Drygt 1 000 tidsskrifter ges ut av olika typer av organisationer. Den sammanlagda upplagan är drygt 200 milj. exemplar per år. Populärpressen — tidsskrifter för reportage och underhållning, specialtidsskrifter, seriemagasin samt pornografiska tidsskrifter — svarar för 7 % av alla titlar, men drygt hälften av tidsskrifternas sammanlagda årsupplaga. Andra grupper av tidsskrifter med ett stort antal titlar är företagstidsskrifter (ofta personaltidningar), facktidsskrifter, kultur- och allmänpolitiska tidsskrifter.

Drygt hälften av alla tidsskriftsexemplar distribueras som utgivarkorsband av postverket. De 24 största tidsskrifterna svarar för drygt hälften, medan mer än 800 små tidsskrifter endast svarar för 8 % av de postdistribuerade tidsskriftsexemplaren. I genomsnitt 90 % av organisations-tidsskrifternas upplagor distribueras av postverket som utgivarkorsband. Motsvarande siffra för populärpressen är 38 %. Enligt utredningen är postens tidningsrörelse av största betydelse för framför allt de mindre tidsskrifternas möjligheter till spridning, medan dessa däremot är av mycket ringa betydelse för postverkets tidningsrörelse.

3.2 Tidsskrifternas funktioner

Enligt utredningen spelar framför allt organisationstidsskrifterna en betydelsefull roll för den demokratiska processen i vårt samhälle. Omkring hälften av befolkningen i Sverige läser regelbundet någon organisationsanknuten tidning. Framför allt för de människor som har kort utbildning spelar folkrörelsernas tidsskrifter en stor roll för samhällsorienteringen.

För debatten och kommunikationen inom folkrörelser och andra typer av organisationer har tidsskrifterna sin största betydelse. I synnerhet mindre organisationer är enligt utredningen för sin verksamhet starkt beroende av sina tidsskrifter. Medlemmarna läser också i betydande utsträckning sina tidningar. Det gäller framför allt det innehåll som knyter an till intresseområdet, där tidsskrifterna når ut med sitt material till mycket stora grupper i samhället. Folkrörelserna tycks enligt utredningen väl ha lyckats anpassa sina tidsskrifter efter sina läsares behov och intressen.

Tidsskrifterna fyller också viktiga funktioner som språkrör för organiserade samhällsintressen. Direkt — genom att de också läses av stora grupper utanför organisationerna — och indirekt spelar de en stor roll för opinionsbildningen på en mängd olika samhällsområden.

Utredningen sammanfattar organisationspressens funktioner i tre huvudpunkter:

- att ge medlemmarna information om organisationens verksamhet och förhållanden inom dess verksamhetsområde, *informationsfunktionen*,
- att fungera som kontaktlänk dels mellan organisationens medlemmar, dels mellan medlemmarna och organisationens ledning, *kommunikations- och debattfunktionen*,
- att utåt vara organisationens språkrör och föra medlemmarnas talan, *språkrörsfunktionen*.

3.3 Tidskrifternas ekonomi

Mellan åren 1970 och 1975 drabbades tidskrifterna av mycket kraftiga kostnadsökningar. Utredningens sammanvägning av löneutveckling, prisutveckling på papper och tryckeritjänster samt postavgifternas utveckling visar att kostnaderna för att hålla utgivningen på oförändrad nivå har ökat med över 90 %. Detta är en i det närmaste dubbelt så snabb ökning som för den allmänna prisnivån. Tidskrifternas faktiska utgifter har dock enligt utredningen bara ökat med ca 50 %. Organisationstidskrifterna har mött kostnadsutvecklingen med främst besparingar i den tekniska framställningen (lägre kvalitet på papper och enklare tryckteknik). Detta är besparingar som kan göras utan att tidningens funktioner förändras. Men utredningen har visat att det under perioden också har skett vissa minskningar av antalet anställda och troligen också i utbetalade honorar till fristående skribenter. Dessutom har man tvingats göra en del direkta inskränkningar och minskningar i periodicitet och antalet sidor. Vissa tidskrifter har fått göra stora inskränkningar. Detta är enligt utredningen en mycket stor förlust ur opinionsbildningssynvinkel, som inte kan kompenseras av att enstaka andra tidskrifter har kunnat öka sin utgivning.

Tidskrifter som ges ut av folkrörelser och andra organisationer konkurrerar enligt utredningen normalt inte med andra tidningar på upplagemarknaden och knappast heller på annonsmarknaden. Enstaka organisationstidskrifter — sådana som vänder sig till vissa yrkesgrupper samt vissa branschtidskrifter — har stora annonsinkomster, men de allra flesta har mycket små sådana inkomster eller inga alls. Man har inte heller några större intäkter från försäljning av tidskrifterna, utan den dominerande intäktskällan är bidrag från den egna organisationen. Under de senaste fem åren har organisationerna tvingats till avsevärda ökning av bidragen till tidskrifterna.

Utvecklingen under 1970-talet har visat att organisationerna har haft mycket svårt att möta de stora kostnadsökningarna för tidskriftsutgivningen. Samtidigt talar enligt utredningen allt för att kostnaderna för tidskrifterna också i fortsättningen kommer att öka snabbare än den allmänna prisnivån. Bl. a. kommer distributionskostnaderna att öka i fasta

priser till följd av beslutet om tidningstaxans framtida utveckling. Fortsatta besparingar kan ofta inte göras utan allvarliga inskränkningar i utgivningen. Många tidskrifter är redan nu enligt utredningen nere på så låga utgivningsfrekvenser att ytterligare nedskärningar knappast kan göras om det ska vara meningsfullt att över huvud taget ge ut tidskriften.

Utredningens analyser visar också att de totala kostnaderna (dvs. löner, administration, teknisk framställning och papper samt distribution) per exemplar är avsevärt högre för de tidningar som har små upplagor än för dem som har stora upplagor. För de allra minsta tidningarna ligger kostnaderna per exemplar genomsnittligt på drygt 4 kr., medan kostnaderna för de allra största (med mer än 3 miljoner exemplar i årsupplaga) ligger genomsnittligt på 1: 20 kr.

Kostnaderna stiger också ganska kraftigt med högre periodicitet. Vecko- och fjortondagarsutgivna tidningar har betydligt högre kostnader per exemplar än kvartalsutgivna med samma årsupplaga.

3.4 Allmänna motiv för ett stöd till organisationstidskrifter

Tidskriftsutredningen har framhållit tidskrifternas stora betydelse när det gäller massmediernas uppgifter i den demokratiska processen — nämligen att informera om skeendena i samhället, att kommentera dessa, att granska de beslutande instanserna och att stå för gruppkommunikationen i samhället. Enligt utredningen är det bland tidskrifterna framför allt organisationspressen som har betydelse i opinionsbildningen och för informationen i samhällsfrågor. Vissa icke organisationsanknutna kulturtidskrifter och politiska tidskrifter är också av stort värde i dessa sammanhang även om de når en mycket liten grupp medborgare. I förhållande till andra massmedier är det framför allt för gruppkommunikationen som organisationspressen har den största betydelsen.

Utredningen har understrukt att fria och självständiga organisationer, vilka fungerar som bärare av idéer, utgör en garanti för en allsidig och mångskiftande samhällsdebatt. Inom folkrörelserna sker ett ständigt utbyte av information och åsikter. Det är i denna roll som folkrörelserna utgör en omistlig tillgång för opinionsbildningen. Detta är också enligt utredningen skälet till att folkrörelseorganisationernas tidskrifter har en central uppgift att fylla för demokratin i vårt land.

Tidskriftsutredningen har vidare framhållit organisationspressens betydelse för de möjligheter dess läsare har att skaffa sig information samt att ta del av och delta i samhällsdebatten. Folkrörelsernas tidskrifter medverkar också i den debatt som förs i och mellan massmedier. De kan ofta gå djupare in i olika frågor än andra massmedier och bidrar enligt utredningen härmed aktivt till att utveckla samhällsdebatten.

Utredningen har vidare framhållit den centrala roll tidskrifterna har för organisationernas hela verksamhet. Tidskriften är ofta den dominerande kontaktvägen mellan förtroendevalda och medlemmar inom både små och stora organisationer. Särskilt för mindre organisationer är ofta tidskriften enligt utredningen en förutsättning för att organisationen skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt. Mötesverksamhet och andra tänkbara former för kontakt och informationsutbyte kan på intet sätt ersätta tidskriften.

Tidskriftsutredningen anser att det är mot denna bakgrund man skall se de ökade ekonomiska problem som tidskrifterna — i likhet med dagspressen — har fått vidkännas under senare år.

Eftersom det fortfarande finns ett mycket stort antal tidskrifter har utredningen ansett det viktigt att de existerande tidskrifterna får resurser att förbättra eller bibehålla sina ambitioner i fråga om information, granskning, kommentarer etc. Med hänsyn till organisationernas och deras tidskrifters stora betydelse för den svenska demokratin bör därför enligt utredningen ett varaktigt stöd införas, som kommer dessa tidskrifter till del.

3.5 Utredningens förslag till tidskriftsstöd

3.5.1 Stödberättigade tidskrifter

Utredningen har föreslagit att ett varaktigt stöd till tidskrifterna skall införas. Stödet bör stå i samklang med de mål för samhällets massmediepolitik som har lagts fast av statsmakterna och alltså gå till tidskrifter som är av speciell betydelse för den svenska demokratin.

Avgränsningen bör enligt utredningen vara enkel och innehålla så få subjektiva inslag som möjligt. Det är också väsentligt att den allmänt uppfattas som rimlig och rättvis. Den gränsdragning som finns för befrielse från mervärdeskatt uppfyller enligt utredningens uppfattning i allt väsentligt dessa krav. Utredningen har därför föreslagit att tidskriftsstöd skall utgå till medlemsblad samt till periodiska publikationer som är organ för följande typer av organisationer: religiösa, nykterhetsfrämjande, politiska, miljövårdande, idrottsliga, försvarsfrämjande samt organisationer som företräder handikappade och arbetshindrade medlemmar. Vissa typer av tidskrifter som i dag är mervärdeskattbefriade av skattetekniska skäl bör dock enligt utredningens förslag inte vara stödberättigade. Det gäller företagens personaltidningar, tidningsexemplar som distribueras till anställda i organisationer eller till anställda hos medlemmar i organisationer samt utländska tidskrifter. Däremot bör enligt utredningen tidskrifter på andra språk än svenska som utges i Sverige vara stödberättigade om de i övrigt uppfyller villkoren för stöd. På en punkt har utredningen ansett att tillämpningen bör vidgas jämfört med vad som nu gäller för mervärdeskattbefrielse, nämligen beträffande

begreppet politiskt ändamål. F.n. får endast politiska partier som deltar i allmänna val befrielse från mervärdeskatt för sina tidskrifter. Tidskriftsstöd bör dock enligt utredningen utgå också till sådana tidskrifter som utges av sammanslutningar som har en idémässig anknytning till ett politiskt parti utan att för den skull vara organ för detta. Denna idémässiga anknytning bör enligt utredningen intygas av såväl utgivaren som det politiska partiet.

3.5.2 Underlag för beräkning av stöd

Utredningen har ansett det angeläget att reglerna för tidskriftsstödet är så automatiskt verkande som möjligt. Utredningen har därför föreslagit att stödet knyts till den som utgivarkorsband distribuerade upplagan. De tidskrifter som får stöd enligt utredningens förslag har redan nu i genomsnitt ca 90 % av sin upplaga distribuerad som utgivarkorsband.

Utredningen har även prövat möjligheterna att knyta stödet till de redaktionella kostnaderna och till de tekniska produktionskostnaderna. Utredningen har emellertid avvisat båda dessa grunder av såväl praktiska som principiella skäl.

Utredningen har också avvisat stöd till tidskriftsexemplar som distribueras på annat sätt än som utgivarkorsband.

Distributionsformerna masskorsband och trycksak är väsentligt kostsammare för en tidskrift än kommissionärs- och utgivarkorsband. För att distribueras enligt tidningstaxans avgifter, dvs. som utgivar- och kommissionärskorsband, måste en tidskrift uppfylla vissa formella regler, i korthet följande.

- Tidskriften skall ha utgivningsbevis.
- Tidskriften skall utkomma med tryckta nummer regelbundet, minst fyra gånger per år.
- Vem som helst skall kunna abonnera på tidskriften.
- Innehållet får bara till viss del utgöras av föreningsmeddelanden, stadgar, tävlingar, reklam och dylikt.

Dessa regler har varit föremål för förhandlingar mellan postverket och tidskrifterna och de kan enligt utredningen anses ha allmänt accepterats. Om en tidskrift inte distribueras enligt tidningstaxan betyder det att tidskriften i ett eller annat avseende inte uppfyller postverkets distributionsvillkor för tidskrifter. Tidskriftsutredningen har funnit att dessa villkor väl sammanfaller med presspolitiskt motiverade utgångspunkter för ett tidskriftsstöd. Tidskriftsexemplar som distribueras som masskorsband eller trycksaker bör därför inte berättiga till stöd. Även administrativa skäl talar enligt utredningens uppfattning mot att dessa exemplar skulle ges stöd. Det finns nämligen inga möjligheter att i efterhand kontrollera om sådana försändelser verkligen innehållit tidskrifter, eller enbart kallelser till årsmöte, reklam eller dylikt.

Distribution genom kommissionärskorsband innebär att en tidskrift buntvis skickas till en kommissionär, som sedan delar ut eller säljer tidskriften till den slutliga läsaren. I ett presspolitiskt perspektiv ter sig enligt utredningen denna distributionsform mindre attraktiv än utgivarkorsband, där den slutliga abonnenten får sin tidning i brevlådan. Vid distribution som kommissionärskorsband finns ingen garanti för att abonnenten verkligen får alla nummer av tidskriften. Inte heller finns möjlighet att fastställa vilka exemplar som är avsedda för abonnenten och vilka som är avsedda att lösnummerförsäljas. Det är dessutom svårt att i efterhand fastställa hur många exemplar som har distribuerats. Presspolitiska skäl skulle möjligen enligt utredningen tala för ett lägre stöd för kommissionärskorsband än för utgivarkorsband. Administrativa skäl talar dock för att inget stöd alls bör utgå för kommissionärsexemplar. Utredningen har funnit att de administrativa skälen överväger och att stöd följaktligen inte bör utgå till kommissionärskorsband.

Stöd till lösnummer skulle i utredningens förslag till stödmodell endast kunna bli aktuellt för organisationstidskrifter som är stödberättigade som organ för vissa typer av organisationer. Lösnummerupplagan är med få undantag av mycket underordnad betydelse för de flesta organisationstidskrifter, och av den sammantagna upplagan utgör den en mycket liten del. Möjligheterna att, med en kontrollapparat som står i rimlig proportion till det stöd som skulle utgå till lösnummerexemplar, avgöra huruvida ett enskilt lösnummerexemplar blivit sålt eller blivit överexemplar är enligt utredningen mycket begränsade. Ett stöd som låg på en sådan nivå att det vore högre än marginalkostnaden för att trycka ett ytterligare exemplar (dvs. i stort sett endast papper och trycksvärta) skulle i ett sådant fall framstå som uppenbart orimligt.

Mot denna bakgrund har utredningen föreslagit att som grund för beräkning av stödet bör läggas den årliga upplaga som distribueras som utgivarkorsband.

Även från mer allmänna presspolitiska utgångspunkter finns det enligt utredningen starka skäl att knyta stödet till den postdistribuerade upplagan. Postverkets taxesystem bygger i huvudsak på den s. k. enhetstaxepincipen. Utredningen har ansett att denna princip är av stor presspolitisk betydelse eftersom den ger ett öppet distributionssystem där transportavståndet för en enskild tidskrift inte påverkar avgiften. En total övergång till en marknads- och kostnadsanpassad taxa skulle enligt utredningens uppfattning få allvarliga följder för små tidskrifter och för tidskrifter med spridning i glesbygdsområden. En situation där de största tidskrifterna ordnar sin distribution genom andra kanaler än postverket skulle, om kravet på full kostnadstäckning i postens tidningsrörelse bibehölls, få mycket likartade följder för de mindre tidskrifterna som en total marknadsanpassning av taxan. För att undvika detta finns i dag två taxor. De tidningar som lämnar större delen av

distributionen till abonnenter till postverket får tillämpa en avsevärt lägre taxa än de tidningar som inte gör det. De nämnda åtgärderna har satts in bl. a. för att undvika de inskränkningar i tidskrifternas spridningsmöjligheter som skulle kunna bli följden om de största tidskrifterna ordnade huvuddelen av sin distribution på annat sätt än genom posten. Dessa åtgärder torde enligt utredningen vara tillräckliga för att undvika att så sker. Från de utgångspunkter som utredningen haft är det av mycket stor betydelse att det finns ett väl fungerande distributionssystem som når medborgare i alla delar av landet och där taxorna är sådana att de små och glesbygdsspridda tidskrifternas intressen tillvaratas.

Enligt utredningen är det knappast meningsfullt att betala ut stöd som till sitt belopp understiger kostnaderna för administration och eventuella kontrollåtgärder i samband med behandlingen av en ansökan om stöd. Utredningen har därför förordat att stöd inte bör utgå om den stödberättigade årsupplagan understiger 10 000 exemplar. Härvid bör för tidskrifter som är stödberättigade som medlemsblad endast medlems-exemplar få inräknas. För tidskrifter som är stödberättigade i sin egen-skap av organ för vissa typer av organisationer bör dock, förutom medlemsupplagan, även exemplar som går till utomstående prenumeranter få inräknas. Eventuella friexemplar bör däremot ej få ingå i de 10 000.

Utredningen har vidare föreslagit att högst 3 % av den upplaga för vilken stöd utgår skall få utgöras av friexemplar. En sådan regel kan dock enligt utredningen slå alltför hårt mot tidskrifter med liten årsupplaga, varför regeln bör kompletteras med en bestämmelse av innebörd att en tidskrift alltid skall kunna tillgodoräkna sig upp till 1 000 friexemplar per utgivningstillfälle.

I likhet med vad som gäller för stödet till dagspressen bör enligt utredningens mening stöd endast utgå för tidskrifter vilkas innehåll till mindre än 50 % utgörs av annonser. Beräkningen bör enligt utredningen göras på varje nummer för sig. I den mån ett enstaka nummer av en tidskrift har 50 % eller mer annonser bör ändå övriga nummer av tidskriften vara stödberättigade om villkoren i övrigt uppfylls.

De beslut som har fattats av statsmakterna samt de tillämpningsföreskrifter som har utfärdats som syftar till att förhindra missbruk av rätten till befrielse från mervärdeskatt bör enligt utredningens förslag också gälla stödet till tidskrifter. Den administrerande myndigheten bör alltså kunna vägra stöd till en tidskrift om det är uppenbart att arrangemang har gjorts uteslutande i syfte att få stöd och dessa arrangemang saknar reell innebörd. En anknytning till en organisation får alltså inte vara uteslutande formell och ett medlemsskap i en förening får inte vara fiktivt i den meningen att det endast innebär att medlemmarna får eller får köpa en viss tidskrift.

3.5.3 Stödets nivå

Stödet bör enligt utredningens uppfattning inte vara så stort att det i något fall kan överstiga kostnaderna för att trycka och distribuera ett exemplar ytterligare.

Utredningen har visat att kostnaden per exemplar för tidskrifter med små upplagor är betydligt högre än kostnaderna per exemplar för tidningar med stora upplagor. Utredningen har därför föreslagit ett högre stöd per exemplar för tidningar med liten upplaga.

Tidskrifterna kan enligt utredningen i princip delas in i tre grupper: de som har kvartalsutgivning, de som har månadsutgivning och de som har fjortondagars- eller veckoutgivning. Utredningen har visat att det vid samma årsupplaga är betydligt dyrare med hög utgivningsfrekvens än med låg. Utredningen har därför föreslagit att tidskrifter med hög periodicitet skall få en förhöjning av stödet. Gränserna för förhöjning av bidraget efter periodiciteten har av utredningen konstruerats så att det knappast finns några tidningar som skulle kunna vinna något på att öka utgivningen med något enstaka nummer.

Tidskrifter som uppnår 10 000 exemplar i årsupplaga bör få ett fast belopp på 1 500 kr. För varje exemplar upp till och med de första 300 000 bör dessutom utgå 27 öre. För exemplaren mellan 300 000 och 1 000 000 bör det utgå 25 öre per exemplar, för exemplaren mellan 1 000 000 och 3 000 000 21 öre, för exemplaren mellan 3 000 000 och 10 000 000 18 öre och för exemplaren över 10 000 000 16 öre. För tidskrifter som kommer ut med 10—15 nr per år bör stödet höjas med 10 % och för tidskrifter som kommer ut med 16 nr eller fler med 20 %.

Utredningens förslag ger följande stödbelopp:

Stödberättigad årsupplaga, tusental ex	Bidrag med	Tusental ex
10— 300	1 500 kr. + 0:27 kr./ex	
300— 1 000	82 500 kr. + 0:25 kr. för varje ex över	300
1 000— 3 000	257 500 kr. + 0:21 kr. » » » »	1 000
3 000—10 000	677 500 kr. + 0:18 kr. » » » »	3 000
10 000—	1 937 500 kr. + 0:16 kr. » » » »	10 000

Vid utgivningsfrekvens	Utgår bidrag med
4— 9 nr/år	100 %
10—15 nr/år	110 %
16 nr/år och däröver	120 %

Utredningens förslag ger följande stöd per exemplar (öre):

Årsupplaga	4—9 årsutgiv- ningar	10—15 årsutgiv- ningar	16 årsut- givningar eller fler
10 000	42,0	46,2	50,4
25 000	33,0	36,3	39,6
100 000	28,5	31,4	34,2
250 000	27,6	30,4	33,1
1 000 000	25,8	28,4	31,0
5 000 000	20,8	22,8	24,9
10 000 000	19,4	21,3	23,3
15 000 000	18,3	20,1	21,9

De av utredningen föreslagna nivåerna motsvarar mellan halva och hela kostnaden för postdistributionen under år 1977.

Utredningen har beräknat kostnaderna för förslaget till drygt 40 milj. kr. för år 1977. Beräkningen är emellertid enligt utredningen osäker beroende på att upplagorna för år 1977 inte är kända och att andelen medlems- och friexemplar i många fall heller inte är kända. Det har inte heller varit möjligt för utredningen att på grundval av det material som funnits tillgängligt göra någon exakt bedömning av vilka tidskrifter som kommer att bli stödberättigade.

De stödbelopp som utredningen har föreslagit har grundats på en bedömning av kostnadsläget och de posttaxor som kommer att gälla för år 1977. Utredningen har i detta sammanhang erinrat om att även räknat i fasta priser kommer posttaxorna att öka för tidskrifterna på grund av beslutet att inom femton år avveckla underskottet i postens tidningsrörelse. Enligt utredningens mening bör bidragens nivå fortlöpande omprövas med hänsyn till den framtida kostnadsutvecklingen.

3.5.4 Administration och handläggning

Utredningen har föreslagit att utbetalningen av stödet skall ske under första delen av året efter stödåret eftersom detta ger möjlighet att definitivt beräkna stödets storlek vid beslutstillfället. Man slipper därmed ett system med preliminära betalningar, upprepade kontroller och slutlig reglering. I de fall en tidskrift nyetableras eller en redan i gång varande tidskrift väsentligt ökar sin utgivningsfrekvens bör enligt utredningen tidskriften dock efter särskild ansökan kunna få viss à contoutbetalning på stödet redan under det år stödet avser.

Stödet bör enligt utredningen administreras av presstödsnämnden. För att underlätta administrationen har utredningen föreslagit att en stor del av granskningsarbetet skall utföras av länsstyrelsernas mervärdeskatteenheter, som också har att ta ställning i frågor rörande befrielse från mervärdeskatt.

Utredningen har vidare föreslagit att presstödsnämnden och riksskatteverket gemensamt skall ge ut en informationsbroschyr om reglerna om befrielse från mervärdeskatt för tidskrifter och reglerna om statligt tidskriftsstöd. Utredningen har räknat med att det första halvårets administrationskostnader kommer att uppgå till 500 000 kr., varav 100 000 kr. belastar tidskrifterna för stickprovskontroller. För följande år har utredningen räknat med en årlig kostnad av ca 230 000 kr. Eftersom granskningsarbetet har förutsatts ske under en begränsad period har utredningen räknat med att personalbehovet skall täckas genom särskilda konsultinsatser.

3.6 Tryckfrihetsrättsliga aspekter

Den grundläggande utgångspunkten för samhällets stöd till dagspressen är att sådana insatser är nödvändiga för att skapa och bibehålla en mångskiftande press och bekämpa de tendenser till monopolisering som hotar valfriheten och den fria opinionsbildningen. I den allmänna debatten framförs ibland farhågor för att stöd till vissa tidningar skulle kunna få negativa följder genom att konkurrensförhållanden skulle förskjutas på ett otillbörligt sätt. De organisations- och folkrörelsetidskrifter som enligt förslaget blir stödberättigade torde enligt utredningen utomordentligt sällan befinna sig i någon upplagekonkurrens med tidningar som inte blir stödberättigade. Om en sådan situation i något enstaka fall skulle uppstå kan detta nya stöd enligt utredningens bedömning knappast på något avgörande sätt inverka menligt på den konkurrerande tidningens situation.

Utredningens slutsats är att förslagen inte på något sätt kan hota den fria opinionsbildningen. Utredningen har framhållit att för ett mycket stort antal tidskrifter torde det däremot innebära att de får bättre möjligheter att utvecklas, vilket också innebär att yttrandemöjligheterna förstärks. Fler människor får på så sätt möjligheter att uttrycka sin mening och ta del i den allmänna debatten.

3.7 Övriga frågor

De flesta *handikapptidskrifter* behandlar regelbundet medicinska frågor samt frågor om behandlingsmetoder och tekniska hjälpmedel. De tar därigenom enligt utredningen på sig viktiga hälsovårdsupplysande uppgifter. Utredningen anser det angeläget att tidskrifterna i dessa avseenden får möjlighet att presentera ett kvalificerat och väl genomarbetat material. För att möjliggöra detta bör enligt utredningens mening kunna övervägas att tidskrifterna stöds genom bidrag från de medel under socialhuvudtiteln som står till förfogande för hälsovårdsupplysning.

Enligt utredningen är det troligt att organisationspressen ofta under-

skattas som *medium för samhällsinformation*. Organisationspressens stora spridning och höga läsvärde, som utredningen dokumenterat, ger enligt utredningen anledning att förmoda en framtida ökad användning av dessa tidskrifter som medier för samhällets annonsering.

FACTU har i skrivelse till utredningen hemställt att utredningen utöver ett direkt stöd till tidskrifter också skulle ta upp *stöd till olika former av samverkan mellan tidskrifter* och till kollektiva projekt. FACTU har bl. a. pekat på behovet av utbildning för tidskriftsjournalister inom t. ex. tidningsekonomi, -teknik och marknadsföring och på möjligheterna till samverkan genom gemensamma serviceorgan för redaktionerna, i reproarbete, textsättning, marknadsföring och distribution. Utredningen anser de av FACTU väckta frågorna vara av stort intresse. Sannolikt kan såväl kvalitativa som ekonomiska fördelar uppnås genom en ökad samverkan mellan olika tidskrifter på samma sätt som sker på dagspressmarknaden. Utredningen har därför föreslagit att möjligheterna att beakta FACTU:s synpunkter inom ramen för det stöd som f. n. utgår för samverkan inom dagspressen bör övervägas.

Det har legat utanför utredningens uppdrag att föreslå förändringar i *gränsdragningen mellan skattefria och skattepliktiga publikationer*. Utredningen har förutsatt att överväganden och förslag i denna fråga i första hand görs av den särskilda översynsutredning på mervärdeskatens område (Fi 1971: 05) som f. n. arbetar, varför utredningen har informerat denna översynsutredning om sitt arbete.

Strax efter det att tidskriftsutredningen tillsattes fick en särskild utredare (U 1976: 03) utbildningsministerns uppdrag att göra en översyn av *stödet till kulturtidskrifter och ideella tidskrifter*. Tidskriftsutredningen har i sitt arbete samrått med denna utredning. Ett stöd till organisations-tidskrifter minskar enligt tidskriftsutredningens uppfattning inte behovet av ett selektivt tidskriftsstöd av det slag som statens kulturråd nu fördelar till kulturtidskrifter och ideella tidskrifter. Tidskrifter i denna grupp spelar enligt utredningen en central roll i samhälls- och kulturdebatten. Några av dem kommer emellertid ut i små upplagor och de kan därför inte få något nämnvärt stöd via ett generellt system. Andra, som t. ex. konsttidskrifterna, har särskilt höga kostnader för redaktionell bearbetning och teknisk framställning. Kulturtidskrifter behöver sålunda enligt utredningens uppfattning ett stödssystem som kan anpassas till speciella behov.

4 Remissyttranden över tidskriftsutredningens förslag

4.1 Allmänna synpunkter på utredningens analys

Flertalet av de remissinstanser som kommenterar utredningens analyser och beskrivningar delar utredningens syn på tidskrifternas situation. *LRF* framhåller att utredningen trots de svårigheter som ligger i att tidskrifterna utgör en stor och mycket heterogen grupp har gjort ett förtjänstfullt pionjärarbete på tidskriftsområdet. I huvudsak samma bedömning gör bl. a. *Svea hovrätt*, *statens kulturråd* och *Publicistklubben*.

Presstödsnämnden anför att utredningen säkert har rätt i att organisationstidskrifter vanligtvis inte arbetar på en marknad med konkurrens men menar att utredningen inte närmare har belyst i vilken utsträckning det finns tidningar som i fråga om innehåll kan vara helt jämförbara med vissa organisationstidskrifter men som på grund av utgivarens förhållanden inte kommer att få tidskriftsstöd enligt utredningens förslag.

En avgörande svaghet i utredningens betänkande är enligt *SAF* att det mer speglar direktivens syn på tidskriftsutgivning än ambitionen att klarlägga och analysera tidskriftsproduktionens villkor. *SAF* betonar emellertid att utredningen inom givna ramar har lämnat åtskilliga värdefulla bidrag till kännedom om tidskriftspressen.

TU hänvisar till att föreningen redan då tidskriftsutredningens direktiv offentliggjordes i skrivelse till regeringen framhöll att utredningen borde få till uppgift att undersöka tidskriftsutgivningen i dess helhet. Utredningens uppdrag, dess sammansättning och den tidspress den har arbetat under har enligt *TU* avhänt utredningen möjligheten att lämna ett konstruktivt bidrag till en presspolitik som omfattar såväl dagstidningar som tidskrifter av olika slag. Tidskriftsutredningens undersökning har ensidigt koncentrerats till organisationstidningarna. Liknande synpunkter framförs av *Pressbyråföretagen AB*.

FACTU anser att utredningen med hänsyn till den begränsade tid som har stått till dess förfogande på ett förtjänstfullt sätt har lyckats kartlägga tidskriftsmarknaden. I likhet med *TU* menar emellertid *FACTU* att utredningens arbete alltför ensidigt har inriktats på organisationstidskrifterna. En viktig anledning till att väsentliga tidskrifter har fallit utom ramen för utredningens diskussion är den kategoriindelning som förslaget baserats på.

4.2 Tidskrifternas funktioner

Samtliga remissinstanser delar eller lämnar utan erinran utredningens uppfattning om tidskrifternas funktioner och instämmer i utredningens slutsats att det bland tidskrifterna framför allt är organisationstidskrif-

terna som fyller uppgiften att informera, kommentera, granska och främja gruppkommunikation.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför att organisationstidskrifterna står för en betydande del av samhällsorienteringen och opinionsbildningen och är forum för en stor del av debatten i samhälls- och livs-åskådningsfrågor. Åtskilliga remissinstanser för fram liknande synpunkter.

Centerpartiet framhåller att det även framgent måste finnas en rik flora av tidskrifter för att en vital demokrati skall kunna utvecklas. *Centerns Kvinnoförbund*, *Centerns Ungdomsförbund* och *LRF* framhåller att en medlemstidning är en förutsättning för folkrörelsernas verksamhet.

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti menar att det i förhållande till andra massmedier främst är för gruppkommunikation som organisationspressen har den största betydelsen. Liknande synpunkter framförs av *ABF* och *Unga Örnars Riksförbund*.

LO finner anledning att markera att organisationernas tidskrifter oftast är idéförankrade och från den utgångspunkten fullgör en viktig kommenterande funktion. De förmedlar information och debatt internt inom organisationerna och svarar därmed för en viktig kommunikation mellan medlemmar och förtroendevalda. Tidskrifterna har också betydelse långt utanför organisationernas egna medlemsgrupper. *LO:s* och *LO-förbundens* tidskrifter läses av ungefär en miljon flera människor än dem som tillhör *LO*-området. Till detta bör också tidskrifternas kulturella ambitioner noteras. Organisationstidskrifterna satsar ofta på ett bra kulturmaterial av hög kvalitet som eljest skulle få svårt att finna likvärdiga spridningsformer.

Förbundet Vi Unga anser att utredningen har glömt den kontakt som föräldrarna får med den organisation som deras barn tillhör genom att ta del av organisationens tidskrift.

Några remissinstanser berör betydelsen av andra tidskrifter än organisationstidskrifter. *TU* hävdar att stora grupper medborgare som mera sällan tar del av samhällsstoff i dagspress, organisationspress, radio och television nås av information om vardag och samhälle i t. ex. veckotidningarna. De skulle sålunda vara betydligt sämre informerade om inte populärpressen fanns. *FACTU* hävdar att facktidskrifterna väl svarar mot kraven att informera, kommentera och granska samt främja gruppkommunikation, detta helt oberoende av om de är organisations- eller förlagsutgivna. Skillnaden ligger i att de förra vanligen gör det utifrån den egna organisationens synpunkt, vilket enligt *FACTU:s* uppfattning självfallet är av värde. De övriga gör det utifrån en med hänsyn till en specialiserad läsekrets skapad policy. Ofta innebär detta även en granskning av den eller de organisationer, som utövar inflytande inom berörda fackområde.

4.3 Tidskrifternas ekonomi

Remissinstanserna ansluter sig i allt väsentligt till tidskriftsutredningens beskrivning av kostnadsutvecklingen för tidskrifterna. Åtskilliga organisationer redogör även för vilka konsekvenser kostnadsutvecklingen har haft för den egna tidskriften i form av lägre utgivningsfrekvens, minskat sidantal, sämre papperskvalitet, m. m.

De remissinstanser som har behandlat frågan delar utredningens oro för att den fortsatta kostnadsutvecklingen kan komma att leda till inskränkningar och nedläggningar av organisationstidskrifter.

SACO/SR anför att gränsen nu torde vara nådd för vad organisationstidskrifterna kan företa sig för att minska sina nettokostnader genom att begränsa informationsvolymen i form av minskat sidantal, lägre utgivningsfrekvens etc. eller genom tekniska rationaliseringar såsom ändrade satsytor, sänkt papperskvalitet, m. m. Nästa steg är enligt *SACO/SR* ofrånkomligen personalinskränkningar som i än högre grad medför att tidskrifternas uppgift som informatör och opinionsbildare för betydande arbetstagargrupper starkt försvåras till men för en nödvändig samhällsdebatt. *SACO/SR* menar att en sådan utveckling skulle vara särskilt olycklig i en tid när den nya lagen om medbestämmande i arbetslivet ställer ökade krav på informationsinsatser inom de fackliga organisationerna. Liknande synpunkter framförs av *ABF* och *Unga Örnars Riksförbund*.

4.4 Synpunkter på utredningens förslag

4.4.1 Allmänna synpunkter

Utredningens förslag tillstyrks i huvudsak eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Härvid välkomnas särskilt förslaget att stödet så långt möjligt skall grundas på objektiva kriterier och utgå enligt automatiskt verkande regler. Bland de remissinstanser som tillstyrker förslaget kan nämnas *statens kulturråd*, *svenska kyrkans centralråd*, *Sveriges frikyrkoråd*, *TCO*, *SACO/SR*, *LO*, *KF*, *HSB:s Riksförbund* samt *Hyresgästernas Riksförbund*.

Förslaget avstyrks av *SAF*, *Sveriges Industriförbund* och *SHIO*. Enligt *SAF* är det förstäligt att en organisation av t. ex. ideell karaktär med en geografiskt spridd medlemskader anser det vara angeläget att underlätta informationen och kontakterna genom en egen publikation som dessutom kan vara ett språkrör utåt och rent allmänt verka i organisationens anda. Men det måste enligt *SAF* vara medlemmarna själva som ytterst ansvarar för de kostnader som en tidskriftsutgivning medför. Krav på statligt stöd innebär i sak ingenting annat än att organisationen begär att andra medborgare i landet — vare sig de gillar eller

ogillar organisationens mål och syften — genom sina skatter skall överta en större eller mindre del av kostnaderna för den tidskrift som organisationsmedlemmarna har beslutat utge. *Sveriges Industriförbund, SHIO* och *reservanten i massmediekoncentrationsutredningen* för fram liknande synpunkter.

Svea hovrätt anser att tidskriftsutredningens arbete bör kompletteras med överväganden rörande vissa andra tidskrifter än organisationstidskrifter samt att möjligheterna att genom stöd stimulera exempelvis olika former av samverkan mellan tidskrifter bör utredas. Målsättningen bör enligt hovrätten vara att lägga grunden till en långsiktig och samlad politik för hela tidskriftsmarknaden.

TU anser att utredningens förslag inte bör läggas till grund för ett permanent stödssystem till organisationstidskrifter. Enligt *TU* bör en ny utredning tillsättas med uppgift att belysa hela tidskriftsmarknaden.

Statskontoret och *NO* efterlyser generella bidragsregler för hela tidskriftsområdet.

4.4.2 Stödberättigade tidskrifter

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran utredningens förslag om avgränsningen av stödberättigade tidskrifter.

RSV framhåller att ett stöd till organisationstidskrifter som avgränsas på det sätt som utredningen har föreslagit inte kan väntas medföra några större problem i den praktiska tillämpningen. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är de föreslagna reglerna för stödets avgränsning väl ägnade att rikta stödet till tidskriftskategorier som fyller funktioner som är av vital betydelse för den svenska demokratin. Samma synpunkter förs fram av flera andra remissinstanser.

Enligt *Svea hovrätt* föreligger det en risk att vissa tidskrifter kan komma att utestängas från möjligheten att få stöd trots att ett sådant kan vara befogat. Det torde finnas icke organisationsanknutna kulturtidskrifter och politiska tidskrifter samt icke organisationsanknuten fackpress, som kan anses fylla de ovan angivna kraven och som har betydande ekonomiska svårigheter. Också för sådana tidskrifter måste det enligt hovrätten anses motiverat att ett stödprogram utvecklas.

TU har invändningar mot den föreslagna metoden att avgränsa stödberättigade tidskrifter. De oklarheter som finns i bestämmelserna om befrielse från mervärdesskatt vållar enligt *TU* betydande gränsdragningsproblem. Det finns exempel på att tidskrifter med likartat innehåll och likartad funktion kategoriseras olika, vilket medfört olika skattekonsekvenser och därmed olika ekonomiska villkor. Om tidskriftsutredningens förslag genomförs skulle den olikartade behandlingen av skilda pressgrupper förstärkas. Det framstår för *TU* som helt orimligt att ett distributionsstöd härvid knyts till gränsdragningen mellan mervärdesskattebefriade och inte mervärdesskattebefriade tidskrifter.

FACTU menar att det rimligaste vore en stödform som tog hänsyn till innehåll och om möjligt behov av stöd. *FACTU* är emellertid medveten om de mycket stora svårigheter som en granskning av detta skulle medföra. Ett generellt stöd för alla tidskrifter som är baserat på den postdistribuerade upplagan vore ur administrativ synpunkt enklast och skulle ge kompensation för den för många tidskrifter snabbast ökande utgiftsposten. Ej heller ett sådant system förefaller emellertid föreningen rimligt. *FACTU* föreslår att all tidskriftspress som svarar mot de fundamentala kraven att informera, kommentera och granska skall kunna erhålla tidskriftsstöd. Till denna press räknar föreningen organisationstidskrifter men även övrig fackpress. Denna senare skulle lämpligen kunna definieras efter i huvudsak de normer som uppställts av Tidningsstatistik AB, nämligen att ha klart angivna ämnesområden eller vända sig till vissa yrkes- eller intressegrupper.

ICA-förbundet föreslår att tidskriftsstödet även skall omfatta sådana konsumentupplysande tidskrifter som till mindre än hälften utgörs av annonser och som distribuerar minst 90 % av sin upplaga som utgivarkorsband. Distributionstödet skall endast utgå på de exemplar som distribueras som utgivarkorsband. Även facktidskrifter som uppfyller nämnda krav bör enligt förbundet bli stödberättigade. Därmed skulle stödet bli mera generellt med mindre risk för snedvridning av konkurrensen. Även *Föreningen Skogs- och Lantbruks-Journalister* och *LRF* är inne på att också facktidskrifterna bör omfattas av det föreslagna stödet.

Centerpartiet anser det naturligt och väl motiverat att även de till folkbildningsorganisationerna knutna tidskrifterna får stöd. Denna uppfattning delas av *ABF* och *Studieförbundet Vuxenskolan*.

Tidskrifter på andra språk än svenska som utges i Sverige bör enligt utredningen vara stödberättigade om de allmänna villkoren är uppfyllda.

Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige anser det väsentligt att invandrarorganisationernas tidskrifter inte särbehandlas annat än om språkförhållanden eller andra specifika immigrationsfenomen ger synnerlig anledning till det, t. ex. större framställningskostnader p. g. a. språket, översättning, tryckning i hemlandet och distribution.

Presstödsnämnden ifrågasätter om inte hela stödet till invandrantidningarna bör läggas på ett och samma organ och att följaktligen det här aktuella tidskriftsstödet ej bör omfatta tidskrifter på andra språk än svenska. Tidskrifter på andra språk än svenska bör kunna erhålla sitt distributionsstöd samordnat med det övriga stöd som eventuellt kan föreslås för dem.

Statskontoret framhåller att stödet till invandrantidningar och invandrantidskrifter så långt möjligt bör följa de generella bidragsregler som

gäller på tidningsmarknaden (jämförbara med fådagartidningar med rikstäckning) och tidskriftsmarknaden. Liknande synpunkter förs fram av UH.Ä.

Presstödsnämnden finner vidare att utredningens förslag att stöd inte bör utgå för tidskriftsexemplar som distribueras till anställda i organisationer eller till anställda hos medlemmar i organisationer är rimligt av praktiska skäl. Det skulle enligt nämnden bli mycket svårt att avgöra till vilka anställda som stödberättigade exemplar skulle få sändas.

Utredningens förslag att stöd även skall utgå för tidskrifter som utges av en sammanslutning (förening, stiftelse eller dylikt) som har i d e m ä s s i g a n k n y t n i n g till ett politiskt parti tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser.

Folkpartiet finner förslaget i hög grad önskvärt. Utredningens förslag att sambandet mellan den utgivande föreningen och partiet skall intygas av utgivaren och partiet är enligt folkpartiet tänkbart förutsatt att det inte ställs sådana krav på formuleringarna av sambandet att dessa tidskrifters självständighet kan ifrågasättas. *Moderata Samlingspartiets Kvinnoförbund* och *Centerns Ungdomsförbund* för fram liknande synpunkter på den av utredningen föreslagna metoden att fastställa sambandet.

Centerns Kvinnoförbund tar bl. a. upp frågan om en vidgning av kretsen stödberättigade tidskrifter i förhållande till vad som gäller i fråga om befrielse från mervärdeskatt. Förbundet anser därvid att man strikt bör hålla sig till principerna för momsbefrielse.

RSV framhåller att stiftelser i rättspraxis inte ansetts falla under begreppet sammanslutningar i den mening som avses i mervärdeskattelagen. Till undvikande av missförstånd bör därför den grupp av organ som avses få stöd, trots att befrielse från mervärdeskatt inte medges, beskrivas klart och entydigt i en proposition om tidskriftsstöd. *Presstödsnämnden* för fram samma synpunkter.

Centerns Kvinnoförbund och *Centerns Ungdomsförbund* framhåller att statens uppgift måste vara att stödja tidskrifter av rikskaraktär. Stöd bör därför endast utgå till tidskrifter som har sitt huvudsakliga spridningsområde fördelat på mer än hälften av länen. *Statens ungdomsråd* menar att stödet med hänsyn till de relativt begränsade medel som kan komma i fråga för reformen t. v. endast bör utgå till tidskrifter som utges av centrala organisationer. *Centerpartiet* framhåller att om det är nödvändigt att begränsa kostnaderna måste i första hand antalet stödberättigade tidskrifter begränsas. Ett sätt att generellt göra en sådan begränsning är enligt partiet att uppställa krav antingen på organisationens geografiska spridning eller på tidskriftens spridning över landet.

4.4.3 Underlag för beräkning av stöd

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att lägga den som utgivar-korsband årligen distribuerade upplagan som grund för beräkning av stödet.

Svea hovrätt finner denna princip tilltalande främst från den synpunkten att den är automatiskt verkande och verkar oberoende av tidskrifternas utformning och innehåll. Även *presstödsnämnden* finner utredningens förslag ändamålsenligt och praktiskt.

Anknytningen till den postdistribuerade upplagan kan enligt *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti* i och för sig diskuteras. Å andra sidan befordras mer än 80 % av organisations- och facktidskrifternas upplaga via postverket, för organisationstidskrifternas del 89 % av årsupplagan. Distributionskostnaderna är en tung post i tidskrifternas ekonomi och dessutom lätta att kontrollera. En anknytning till den postdistribuerade årsupplagan fångar in de tidskrifter som det från allmän demokratisk synpunkt är mest angeläget att stödja, och partiet kan därför godta förslaget också i denna del. Liknande synpunkter förs fram av flera andra remissinstanser.

De särskilda regler om innehåll m. m. som gäller för de tidningar som sänds som utgivar- och kommissionärskorsband har enligt *postverket* till största delen tillkommit efter förhandlingar mellan verket och tidningarnas organisationer. Postverket framhåller att reglerna hålls aktuella med utvecklingen på tidningsområdet. Ändringar av gällande bestämmelser kan tas upp till diskussion vid de årliga förhandlingar som sker om postavgifterna för tidningar eller i annat sammanhang. *Presstödsnämnden* behandlar eventuella ändringars inverkan på det föreslagna tidskriftsstödet. Enligt nämnden bör övervägas hur ändringar av definitionen utgivar-korsband skall fastställas i den mån de skulle få avgörande betydelse för tidskriftsstödets storlek för skilda eller alla tidskrifter.

Pressbyråföretagen AB är kritiskt mot det föreslagna stödets utformning och finner det mindre välbetänkt att knyta tidskriftsstödet till den postdistribuerade upplagan. De utvecklings- och rationaliseringsvinster som kan göras i de från postverket helt fristående distributionsföretagen skulle enligt *Pressbyråföretagen AB* inte komma de stödberättigade tidskrifterna till del. Genom att stödet knyts till en särskild tidskriftsgrupps postdistribuerade upplaga minskar dessutom påtagligt möjligheterna för andra tidskriftsgrupper att utnyttja andra distributionsvägar än postverkets.

Några remissinstanser menar att även den som kommissionärskorsband distribuerade upplagan bör vara stödberättigad.

IOGT/NTO framhåller att ungdomars fritidsintressen skiftar snabbt, kamratgängen genomgår förändring, vistelseorten växlar ofta under

utbildningstiden osv. Att mot den bakgrunden lägga upp ett adressregister för utgivarkorsband ställer sig alltför kostsamt och personalkrävande. Att en tidskrift som distribueras som kommissionärskorsband skulle vara utestängd från stöd av det skälet att distributionssättet inte rymms inom det som administrativt är det enklaste från bidragssynpunkt anser IOGT/NTO vara ett byråkratiskt betraktelsesätt.

Några remissinstanser, bl. a. *Vänsterpartiet kommunisterna*, *Sveriges riksidrottsförbund* och *Pensionärernas Riksorganisation*, finner det angeläget att det planerade stödet kan få en sådan utformning att även tidskrifter som distribueras på annat sätt än som utgivarkorsband kan få stöd.

TCO och LO framhåller att de ombordanställdas tidskrifters speciella problem bör uppmärksammas. En del av deras upplaga som går till fartyg ute i världen kan inte sändas som utgivarkorsband och kommer därför inte att omfattas av det föreslagna stödet. Det är enligt TCO och LO angeläget att detta problem kan lösas.

Adoptionscentrum förordar att stöd skall utgå också för den upplaga som under år 1977 har postdistribuerats på annat sätt än som utgivarkorsband under förutsättning att övergång till utgivarkorsband sker under år 1977 och att storleken av den upplaga, för vilken stöd sökes, kan styrkas och att övriga förutsättningar för stöd har förelegat.

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att stöd inte bör utgå om den stödberättigade upplagan understiger 10 000 exemplar.

Sveriges frikyrkoråd menar att förslaget om 10 000 årsexemplar som nedre gräns förefaller rimligt med tanke på att stöd inte är så avgörande för riktigt små tidskrifter.

Moderata Samlingspartiet anser att det finns anledning att ytterligare utreda lämpligheten av en minimigräns på den föreslagna nivån med hänsyn till många lokala och regionala tidskrifter som i dag utges samt även med tanke på olika minoriteters önskemål.

Några remissinstanser, bl. a. *Moderata Ungdomsförbundet* och *Sveriges riksidrottsförbund*, anser att även tidskrifter med mindre årsupplaga än 10 000 exemplar bör erhålla stöd.

LRF ifrågasätter om det är en rimlig inskränkning av stödet att de som medlemsblad stödberättigade tidskrifterna endast får stöd för de exemplar som går till medlemmarna. Organisationerna har enligt LRF också ett betydande intresse av att sprida tidskrifter utanför de egna leden. LRF föreslår att stöd även skall utgå för medlemsbladens prenumererade upplaga. Liknande synpunkter förs fram av bl. a. *FAC-TU* och *SACOSR*.

Presstödsnämnden anser att det är viktigt att fastställa kriteriet på

medlem och att i stödförordningen fastställa att såsom medlemsexemplar avses exempelvis endast ett exemplar per medlem, vilket är avsett för medlemmen själv och inte för vidaredistribution eller vidareförsäljning.

Enligt RSV förekommer det numera en hel del tidskrifter av medlemsbladskaraktär som är inriktade t. ex. på en närmare avgränsad politisk fråga och som saknar anknytning till politiskt parti som deltar i allmänna val. Sådana tidskrifter brukar i mervärdeskattchänseende behandlas som medlemsblad men inte som organ för sammanslutning med något av de i 8 § 6) lagen om mervärdeskatt (ML) angivna ändamålen. Dessa tidskrifter distribueras ofta i betydande utsträckning genom lösnummerförsäljning genom medlemmarnas försorg. I praxis anses skattebefrielse för medlemsblad inte omfatta sådan lösnummerförsäljning genom medlemmar. Det bör enligt RSV:s mening klarläggas om denna på skatteområdet numera tillämpliga avgränsning mellan medlemsexemplar och lösnummerförsäljning bör gälla även i fråga om tidskriftsstödets utformning.

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget om begränsning av antalet stödberättigade *f r i e x e m p l a r*.

Pressstödsnämnden anser det angeläget att undvika att tidskriftsstödet kommer att omfatta gratisutdelade tidskrifter. Nämnden finner det rimligt att tidskriftsstödet omfattar en krets friexemplar, närmast sådana exemplar som tidskriften i opinionsbildande syfte kan ha anledning att sprida till andra medier, till politiker m. fl. Nämnden anser att antalet stödberättigade friexemplar bör vara lika för alla tidskrifter, exempelvis högst 1 000 friexemplar per utgivningstillfälle.

En konsekvens av utredningens höga värdering av organisationstidskrifternas roll i samhällsarbetet borde enligt *Folkpartiet* vara att underlätta tidskrifternas spridning också utanför medlemskretsen. De regelmässigt postdistribuerade friexemplaren borde därför inräknas i den stödberättigade upplagan. Alternativt borde andelen friexemplar som tillgodoräknas vara högre än vad utredningen har föreslagit. Friexemplaren får anses vara en mycket väsentlig och i hög grad samhällsnyttig del av tidningsutgivningen.

Även *FACTU* anser att friexemplaren bör ingå i den stödberättigade upplagan. *Sveriges Köpmannaförbund* föreslår att antalet friexemplar räknas upp till åtminstone 2 000 exemplar.

Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige föreslår att invandrartidskrifterna med hänsyn till deras stora betydelse och speciella situation får räkna in friexemplaren i sin årsupplaga upp till 10 000 exemplar. Ett sådant arrangemang skulle enligt föreningen säkert aktivera många fler invandrartidskrifter att nå bidragsberättigad upplaga med ett ökat informationsflöde och förbättrad gruppkommunikation som ett välkommet resultat.

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att stöd endast bör utgå för tidskriftsexemplar som innehåller mindre än 50 % annonser.

Presstödsnämnden framhåller att utredningens förslag ligger i linje med den negativa inställning till annonsblad inom ramen för samhällets presspolitik som statsmakterna givit uttryck för i samband med beslut om stöd till dagspressen.

Flera remissinstanser, bl. a. *FACTU* och *Tidningsstatistik AB* anser att annonsvolymen ska beräknas på hela årsutgivningen och inte på varje nummer för sig. *Centerns Ungdomsförbund*, *ABF* och *Unga Örnars Riksförbund* är av samma mening.

Även *SACO/SR* delar denna uppfattning. *SACO/SR* framhåller att det totalt sett trots allt är tidskrifternas årsekonomi som är av avgörande intresse. Om annonsinnehållet beräknas på den samlade årsutgivningen skulle man dessutom garantera den nödvändiga handlingsfriheten för redaktionerna när det gäller att planera avvägningen mellan annonser och redaktionellt material i varje nummer.

NO menar att om det anses nödvändigt att undvika stöd till vissa kommersiellt inriktade tidskrifter kanske det skulle vara enklare att undanta sådana tidskrifter vilkas annonsintäkter under året utgjort huvuddelen av de totala intäkterna.

LRF hänvisar till att postverket i sina bestämmelser medger 75 % annonsvolym för distribution som utgivarkorsband och menar att en anknytning till denna gräns inte förefaller orimlig.

Presstödsnämnden delar utredningens mening att en anknytning till en organisation inte får vara uteslutande formell och medlemskap i en förening inte får vara fiktivt i den mening att det endast innebär att medlemmarna får eller får köpa en viss tidskrift. En tidskrift som ej kan få stöd på kriteriet "organ för" skall enligt nämnden inte kunna skaffa sig stöd genom en medlemsorganisation som uteslutande har till syfte att vara mottagarkrets för tidskriften i fråga.

Sveriges frikyrkoråd framhåller vikten av att begreppet organisation får en sådan tolkning att det kommer att gälla organisationer som har tillkommit genom demokratiska beslut och där medlemmarnas inflytande är garanterat. I annat fall finns enligt rådet risken att tidningsutgivare kan komma att åberopa en organisationsbakgrund för tidningen som inte överensstämmer med vedertagen innebörd av begreppet organisation och den tolkning som utredningen anfört. *Sveriges Köpmannaförbund* finner det angeläget att klargöra vad som menas med en organisationstidskrift.

Några remissinstanser tar upp frågan om andra stödformer för tidskrifterna än den av utredningen föreslagna.

Enligt *Svea hovrätt* är det troligt att det även för tidskriftspressen

kan vara lämpligt med en stödform som uppmuntrar till nyetableringar samt till olika former av samverkan mellan tidskrifter. Hithörande frågor bör enligt hovrättens mening ytterligare utredas.

Möjligheterna för tidskrifter med veckoutgivning att övergå till att bli dagstidning bör enligt *statskontoret* underlättas. I pressutredningen berörs de ekonomiska svårigheterna att skapa nya tidningar av dagspresskaraktär. Om en tidskrift skulle vilja ta ett steg mot att bli en allmän nyhetstidning bör enligt *statskontoret* denna strävan stödjas, t. ex. genom att stödformer såsom utvecklingsbidrag och lån ur pressens lånefond, som nu är förbehållna dagstidningar, skulle ställas till deras förfogande.

Synskadades Riksförbund framhåller att det borde vara en självklarhet att även synskadade kan få ta del av alla betydelsefulla organisationers tidskrifter. Men för att åstadkomma detta krävs enligt förbundet en särskild stödform för att täcka merkostnaderna för framställning av tidskrifterna på band.

4.4.4 Stödets nivå

Det föreslagna stödets nivå tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet av remissinstanserna. Bland remissinstanserna finns emellertid även ett antal som förordar ett högre stöd åt de mindre tidskrifterna. Denna synpunkt förs fram av bl. a. *statens ungdomsråd*, *länsstyrelsen i Kronobergs län*, *Sveriges Köpmannaförbund*, *Sveriges riksidrottsförbund*, *Moderata Samlingspartiet*, *FACTU* samt *KLYS*. Den metod som nästan genomgående anvisas för att ge de mindre tidskrifterna ett bättre stöd är en höjning av det fasta beloppet. Flertalet av de remissinstanser som förordar ett högre fast belopp och själva kommer med förslag föreslår 5 000 kr.

Som skäl för ett högre fast belopp anför *Förbundet Vi Unga* att det föreslagna stödet mot bakgrund av den mycket snabba kostnadsutvecklingen inte kommer att ha någon avgörande inverkan. För att kunna utge en tidskrift krävs relativt stora basresurser i form av en utrustad redaktion, ett utbyggt kontaktnät och personal med en viss kunskap. Dessa baskostnader drabbar enligt förbundet samtliga tidskrifter oavsett upplagens storlek. Liknande synpunkter förs fram av bl. a. *Vänsterpartiet kommunisterna* och *Centerns Ungdomsförbund*.

Presstödsnämnden ifrågasätter om inte grundbidraget bör fastställas inte såsom ett fast bidrag per tidskrift utan såsom ett fast bidrag per utgivet nummer.

LO anser det nödvändigt att understryka stödnivåns minimikaraktär. Samma synpunkt förs fram av bl. a. *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti*, *ABF* och *KF*.

Några remissinstanser, bl. a. *Svenska Journalistförbundet*, förordar en kraftig uppräknig av stödet inom de föreslagna bidragsgrupperna.

Moderata Samlingspartiet är inne på tanken att införa ett maximalt

bidragsbelopp. Även *SHIO* diskuterar möjligheten att införa ett maximibelopp för stödet.

Avtrappningen av stödet vid större upplaga bör enligt *Moderata Samlingspartiet* ske snabbare.

Centerns Kvinnoförbund anser att öresbidraget per exemplar bör justeras så att hela distributionskostnaden täcks. Det totala bidragsbeloppet blir därmed också otillräckligt och måste höjas. Enklast vore enligt förbundet att staten ersatte postverket för hela distributionskostnaden utan att gå via organisationerna. Detta skulle också innebära stora administrativa fördelar och förenkla handläggningen. Stödet blev då automatiskt anknutet till kostnadsutvecklingen, vilket är nödvändigt oavsett stödets nivå.

När det gäller utredningens förslag om högre stöd vid högre utgivningsfrekvens menar *Moderata Samlingspartiet* att detta inte är presspolitiskt tillräckligt motiverat i utredningens förslag. *Moderata Ungdomsförbundet* anser att högre bidrag inte bör utgå vid högre utgivningsfrekvens.

Med hänvisning till partiets inställning till utgivningstäthetens betydelse för tidskrifternas funktion anser *Folkpartiet* att det är en fördel om det i stödformen ingår en extra bonus för tätare utgivning. Folkpartiet ifrågasätter emellertid om det inte vore lämpligt med en mera nyanserad skala för det förhöjda bidraget. Skillnaden mellan 15 och 16 utgivningar kan annars bli avsevärd.

Samtliga remissinstanser som kommenterar utredningens förslag att stödets nivå fortlöpande bör omprövas tillstyrker detta förslag. Några remissinstanser, bl. a. *länsstyrelsen i Kronobergs län* och *SACO/SR*, är inne på tanken att indexreglera stödet.

Presstödsnämnden erinrar om att riksdagen önskar en redovisning av postens tidningstaxesytemns effekter efter en treårsperiod. Enligt presstödsnämndens uppfattning finns det anledning för statsmakterna att efter tre år samordnat pröva dels effekterna av taxehöjningarna i tidningsrörelsen, dels behovet av ökat tidskriftsstöd.

4.4.5 Administration och handläggning

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att stödet skall utbetalas året efter det år stödet avser.

Några remissinstanser menar att det för de små tidskrifterna är angeläget med någon form av förskott under utgivningsåret. *Pensionärernas Riksorganisation* avstyrker utredningens förslag att hela ersättningen skall utbetalas i efterskott. För en tidning med stora distributionskostnader och svag ekonomi innebär förslaget enligt organisationen att det inte finns resurser att klara utsändningen utan att ta upp lån. I ett

läge där lånemöjligheterna är begränsade och räntesatserna på kortfristiga lån är höga skulle resultatet komma att bli att organisationen skulle tvingas betala en betydande del av det bidrag den erhöll som räntekostnader för lånen.

Samtliga remissinstanser som berör frågan välkomnar utredningens förslag att stöd skall utgå redan för år 1977.

När det gäller handläggningsordningen talar enligt RSV vissa skäl för att ansökningarna om stöd ges in direkt till presstödsnämnden och inte till länsstyrelse. Presstödsnämnden bör därvid se till att ärendena utreds på lämpligt sätt. Som utredningen har föreslagit bör sökanden själv åläggas att i ansökningen lämna uppgifter om hur tidskriften tidigare behandlats i mervärdeskattehänseende. RSV ifrågasätter om inte redan detta material — ev. kompletterat med av presstödsnämnden inlämnade handlingar från länsstyrelse eller RSV — ofta bör kunna vara ett tillräckligt beslutsunderlag för presstödsnämnden. Även i en del av övriga fall bör enligt RSV presstödsnämnden kunna ta ställning i stödfrågan utan ytterligare utredning. Genom den av RSV förordade handläggningsordningen inskränks enligt verket länsstyrelsernas medverkan till de fall där de kan väntas tillföra ärendena väsentliga fakta. Flera länsstyrelser förordar en liknande handläggningsordning.

Presstödsnämnden föreslår att förstagångsansökningar skall göras hos den myndighet som administrerar stödet, enligt utredningens förslag alltså hos presstödsnämnden. Nämnden skall sedan översända alla förstagångsansökningar till RSV, varvid verket skall yttra sig över hur tidskriften skall bedömas enligt 8 § 6) ML. RSV bör kunna inhämta yttrande från länsstyrelse om RSV finner detta erforderligt. RSV bör inte ha att yttra sig över om tidskrift svarar mot övriga för tidskriftsstödet gällande kriterier, ej heller de som gäller avvikelser från bestämmelserna i 8 § 6) ML.

RSV erinrar om att ärenden rörande förhandsbesked i skattefrågor omfattas av sekretesskydd. Samma skydd föreligger i fråga om promemorior över företagna skatterevisioner. Ännu gäller dock inte dessa sekretessregler myndigheter emellan. Frågan om presstödsnämndens rätt till insyn i det i skattehänseende sekretesskyddade materialet bör enligt RSV behandlas i anslutning till förslaget om tidskriftsstöd. Vidare bör sekretesskyddet för det i presstödsnämnden behandlade materialet och för de revisionspromemorior som kan komma att upprättas för kontroll av stödet regleras i författning. Slutligen bör enligt RSV också formerna för denna revisionella kontroll författningsregleras.

Postverket framhåller att det i verkets redovisning av de inlämnade utgivarkorsbanden inte finns någon uppdelning av medlemsbladen i friexemplar och verkliga medlemsexemplar. Beträffande uppgifter om

antalet medlems- och friexemplar är man således enligt postverket helt hänvisad till de antalsuppgifter som lämnas av tidsningstgivaren.

Presstödsnämnden framhåller att den som söker tidskriftsstöd måste åläggas att intyga vilka nummer som haft en lägre annonsandel än 50 %, varefter intygandets sanningsenlighet kan kontrolleras stickprovsvis.

Tidningsstatistik AB menar att det inte är självklart vad som skall menas med abonnemang, medlemmar, medlemsexemplar, friexemplar, annonsandel etc. Presstödsnämnden torde därför bli nödsakad att utforma noggranna anvisningar och regler för att så småningom efter kontrollåtgärder vidareutveckla anvisningarna. Bolaget framhåller att det under ca 30 år har utvecklat definitioner och regler för fackpressen i syfte att få så rättvisande upplageredovisning som möjligt och förklarar att bolaget gärna ställer sig till presstödsnämndens disposition för diskussioner beträffande regelutformningen i samband med tidskriftsstödet.

SACO/SR och *FACTU* menar att de bör bli representerade i presstödsnämnden.

4.5 Tryckfrihetsrättsliga aspekter

Svea hovrätt erinrar om att ett statligt stöd till dagstidningar inte anses stå i strid mot tryckfrihetsförordningens förbud mot åtgärder som innebär hinder för tryckning, utgivning eller spridning av tryckta skrifter och finner att det inte heller mot det föreslagna stödet för tidskrifter föreligger några principiella betänkligheter i detta hänseende. Hovrätten understryker att grundläggande materiella regler rörande stöd till tidskrifter bör meddelas i lag.

Enligt *massmedieutredningen* strider det föreslagna tidskriftsstödet inte mot tryckfrihetsförordningen utan innebär i stället möjligheter till en förstärkning av organisationstidskrifternas roll för information och opinionsbildning. Även *Moderata Samlingspartiet* anser att det av utredningen förda resonemanget i tryckfrihetsfrågan är invändningsfritt.

LO hävdar att ett uteblivet stöd till organisationstidskrifterna skulle medföra avsevärda risker för tryckfriheten så till vida att många värdefulla pressröster skulle tvingas till en mera dämpad tillvaro eller rent av till tystnad. Det skulle enligt *LO* inte bara drabba läsarna av tidskrifterna utan få ännu större räckvidd genom att tidskriftsinnehållet debatteras och analyseras också i dagspress och etermedia. Att lämna organisationstidskrifterna utan samhällsstöd skulle enligt *LO* i nuvarande läge medföra betänkligheter för tryckfriheten och inte tvärt om.

Enligt *TU* går tidskriftsutredningen mycket lättvindigt förbi de tryckfrihetsrättsliga aspekterna. I det längre perspektivet torde det vara så att de tidskriftsgrupper som gynnas av skatte- och presspolitiken får

ökade möjligheter att fullgöra även sådana funktioner som i dag konkurrerande presskategorier i huvudsak svarar för, t. ex. underhållning, personnyheter, praktiska råd och tips, expertservice m. m. Med hänsyn till veckotidningarnas ekonomiska situation torde även det av utredningen föreslagna stödet till organisationstidskrifter vara ägnat att snedvrída konkurrensen. TU kan inte acceptera att gapet mellan stödmottagande/skattebefriad press och icke stödmottagande/icke skattebefriad press ytterligare ökas. Frågan om detta förhållande innebär otillåtna ingrepp i tryckfriheten blir därmed enligt TU alltmer angelägen att klarlägga. TU upprepar därför de krav på en tryckfrihetsrättslig granskning som föreningen framförde i yttrande över pressutredningens betänkande. Med hänsyn till den betydelse samhället tillmäter mångfalden av tidningar och tidskrifter borde det enligt TU ligga i alla berörda parterns intresse att en sådan tryckfrihetsrättslig prövning får bilda utgångspunkt för en ny utredning omfattande hela tidskriftsutgivningen.

4.6 Övriga synpunkter

Några remissinstanser tar upp och understryker behovet av ökat stöd till handikapporganisationernas tidskrifter.

Moderata Samlingspartiets Kvinnoförbund instämmer i utredningens förslag att det bör kunna övervägas att handikapporganisationernas tidskrifter stöds genom bidrag från de medel under socialdepartementets huvudtitel som står till förfogande för hälsovårdsupplysning.

Centerns Kvinnoförbund anser att de speciella kostnaderna för handikappinformation i organisationernas tidskrifter bör täckas av det statliga stöd som utgår till handikapporganisationerna. Ett särskilt stöd skulle enligt förbundet endast öka "krånglet".

HCK framhåller att tidskrifterna inom handikapprörelsen måste få möjlighet att förbättra informationen till medlemmar och allmänhet. För den skull måste statsbidraget bli större än det nu föreslagna. *HCK* förutsätter att stödet inte får formen av ett renodlat distributionsstöd, anknutet enbart till portokostnaderna. Många tidskrifter överförs nämligen till punktskrift eller talband och distribueras som blindskrift. Detta förhållande får enligt *HCK* inte medföra att den del av upplagan som distribueras som blindskrift ställs utanför stödet. *HCK* understryker vidare att eventuella möjligheter att få bidrag från annat håll inte får tas till intäkt för att åsidosätta handikapptidskrifterna i fråga om det nu föreslagna tidskriftsstödet.

Centerns Kvinnoförbund understryker utredningens påpekande att organisationspressen ofta når stora grupper av människor som inte nås av annan press. Enligt förbundet är det därför viktigt att samhället

i ökad omfattning använder organisationspressen för samhällsinformation i annonsform. Liknande synpunkter förs fram av *statens ungdomsråd*, *Centerns Ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti*.

Några remissinstanser delar inte utredningens uppfattning att samhällsinformation inte är en form av presstöd. Bl. a. *ABF* hävdar att samhällsinformation i annonsform måste betraktas som presstöd eftersom en stor del av annonseringen med rätta styrs till dagspress i konkurrensmässigt underläge. Mot bakgrund av utredningens egna slutsatser om organisationstidskrifternas stora spridning och höga läsvärde hävdar *ABF* att införandet av ett samhällsstöd till tidskrifterna måste kombineras med en ökad användning av tidskrifterna för annonsering av samhällsinformation. *Unga Örnars Riksförbund* för fram samma synpunkter.

Endast ett fåtal remissinstanser berör frågan om stöd till olika former av samverkan mellan tidskrifter och till kollektiva projekt.

NO framhåller att ett närmare samarbete mellan olika tidskriftsförlag bör kunna komma till stånd utan att det leder till en samverkan också i fråga om abonnemangs- och lösnummerpriser eller annonspriser.

UHÄ framhåller det stora behovet av utbildningsinsatser. Enligt ämbetets uppfattning föreligger ett betydande intresse för en journalistisk utveckling inom organisationspressen. En sådan kan inte enbart komma till stånd genom direkt ekonomiskt stöd utan därtill fordras bl. a. även fortbildningsmöjligheter för de journalister som är verksamma inom organisationstidskrifterna.

Förbundet Vi Unga instämmer i det behov av utbildning för tidskriftsjournalister inom t. ex. tidningsekonomi, -teknik och marknadsföring samt de möjligheter till samverkan mellan organisationstidskrifterna, som *FACTU* pekar på i skrivelsen till utredningen. Förbundet anser vidare att möjligheterna att beakta *FACTU*:s synpunkter inom ramen för det stöd som f. n. utgår för samverkan inom dagspressen bör övervägas snarast. Även *SHIO* ställer sig bakom de synpunkter *FACTU* framfört.

Enligt *Svea hovrätt* bör frågan om stöd till olika former av samverkan mellan tidskrifter utredas ytterligare.

Statskontoret anser att reglerna om befrielse från mervärdesskatt så långt möjligt bör anpassas till reglerna om stöd till organisations- och kulturtidskrifter. På kulturtidskriftsområdet bör de tidskrifter som det stödtilldelande organet anser vara stödberättigade enligt statskontoret också befrias från mervärdesskatt. Då det gäller organisationstidskrifter bör den av utredningen föreslagna vidare definitionen av "politiskt ändamål" även gälla för momsbefrielse.

RSV understryker behovet av en översyn av reglerna om befrielse från mervärdeskatt som gäller på tidskriftsområdet.

Presstödsnämnden menar att det för förståelsen för och uppslutningen kring en statlig presspolitik finns anledning att på sikt harmonisera reglerna om befrielse från mervärde- och reklamskatt och reglerna om tidskriftsstöd.

TU anser att det undantag från mervärdeskatteplikt som i dag gäller för dagstidningar och vissa typer av tidskrifter skall utsträckas till en generell befrielse från mervärdeskatt för tidningar och tidskrifter.

ABF framhåller att studieförbunden i mervärdeskattehänseende bör inordnas bland de sammanslutningar vars tidskrifter är befriade från mervärdeskatt.

5 Tidningar på andra språk än svenska

5.1 Frågans tidigare behandling

I samband med att det allmänna presstödet infördes år 1971 ansökte en i Sverige utgiven estnisk tidning om produktionsbidrag enligt pressstödskungörelsen. Presstödsnämndens beslut att avslå ansökan gav år 1973 upphov till en riksdagsmotion, med anledning av vilken konstitutionsutskottet (KU 1973: 11) uttalade att 1972 års pressutredning även kunde överväga frågan om stöd till tidningar riktade till invandrare i Sverige. Motioner med likartat innehåll år 1974 föranledde konstitutionsutskottet (KU 1974: 23) att på nytt hänvisa till pressutredningens, liksom också till invandrarutredningens arbete. Utskottet uttalade dock samtidigt att produktionsbidrag i princip borde kunna utgå även för tidning som utkommer på annat språk än svenska om den i övrigt uppfyller förutsättningarna härför. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I sitt slutbetänkande (SOU 1974: 69) föreslog invandrarutredningen att det allmänna press- och tidskriftsstödet skulle gälla även för tidningar på andra språk än svenska som utges i Sverige samt att särskilda stödmöjligheter därutöver skulle öppnas för sådana tidningar och tidskrifter på minoritetsspråk som inte kan få del av det allmänna stödet. Frågan om stöd till tidningar och tidskrifter på minoritetsspråk berördes emellertid inte i prop. 1975: 26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken, vilken i huvudsak byggde på invandrarutredningens betänkande.

Med anledning av ett flertal motioner i frågan såväl under den allmänna motionstiden som i anslutning till propositionen om invandrar- och minoritetspolitiken hänvisade konstitutionsutskottet (KU 1975: 14) våren 1975 till sitt tidigare uttalande om att även tidningar på andra språk än svenska bör ha rätt till det allmänna presstödet. Utskottet

framhöll emellertid samtidigt att reglerna i presstödskungörelsen inte har bedömts som ändamålsenliga när det gäller att skapa ett ekonomiskt stöd till tidningar som utges av olika invandrar- och minoritetsgrupper. Därför bör stöd till dessa tidningar övervägas inom ramen för samhällets stöd på invandrapolitikens område. Utskottet avstyrkte mot denna bakgrund motionsyrkandena om att tidningar på andra språk än svenska borde få stöd enligt presstödskungörelsens bestämmelser. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I anslutning till konstitutionsutskottets nu nämnda betänkande och till ett från konstitutionsutskottet särskilt inhämtat yttrande (KU 1975: 2 y) föreslog därefter inrikesutskottet (InU 1975: 6) — i samband med behandlingen av prop. 1975: 26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken — att tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska som ges ut i Sverige och som riktar sig till invandrar- och minoritetsgrupper skulle få möjlighet till stöd inom ramen för invandrapolitiken. Utskottet föreslog att elfte huvudtitelns reservationsanslag Åtgärder för invandrare skulle förstärkas med 400 000 kr. för detta ändamål under budgetåret 1975/76 och att verksamheten t. v. skulle drivas på försök. Det fick ankomma på statens invandrarverk att ta ställning till efter vilka principer stödet skulle utgå. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag (rskr. 1975: 160).

Frågan om stöd till tidningar på minoritetsspråk togs sedan på nytt upp av riksdagen våren 1976 i samband med behandlingen av prop. 1975/76: 131 om statligt stöd till dagspressen, vilken i huvudsak byggde på 1972 års pressutrednings betänkande (SOU 1975: 79). I denna proposition föreslogs att stöd till tidningar på andra språk än svenska borde ges i annan ordning än genom det allmänna presstödet, då bedömningen av dessa tidningars behov av stöd måste göras på andra grunder än för tidningar på svenska. I propositionen anfördes att bestämmelserna om statligt stöd till dagstidningar således borde utformas med hänsyn till att stödet är förbehållet tidningar på svenska språket.

I anslutning till detta uttalande i propositionen väcktes flera motioner med krav på att bestämmelserna om produktionsbidrag till dagstidningar även skulle omfatta tidningar på andra språk än svenska. I samband med konstitutionsutskottets behandling av frågan inkom även statens invandrarverk med en skrivelse till utskottet som hade ett med dessa motioner likartat innehåll. Efter att ha inhämtat yttrande från inrikesutskottet (InU 1975/76: 3y) uttalade konstitutionsutskottet i sitt betänkande (KU 1975/76: 46) om statligt stöd till dagspressen att det var uppenbart att de regler som gäller för presstödet inte är ändamålsenliga för ett stöd till de tidningar som kommer ut på annat språk än svenska, och att stödet till dessa tidningar måste utgå enligt andra regler. Det var därvid enligt utskottets mening viktigt att stödet utformades så att det så långt som möjligt fick samma effekter som det all-

männa presstödet, dvs. befremjadc en fri debatt och opinionsbildning. Rent principiellt borde det stöd som ges till dessa tidningar inrymmas i det allmänna presstödet. Utskottet förordade att frågan skulle övervägas ytterligare. Därvid borde undersökas möjligheten att anvisa medel till dessa tidningar över ett särskilt anslag. Det borde även beaktas att dessa tidningar kunde komma att erhålla del av de stödåtgärder vilka skulle övervägas av tidskriftsutredningen. Det skulle slutligen övervägas att i presstödsförordningen införa ett stadgande av vilket framgick att presstöd till tidningar på andra språk än svenska utgår i särskild ordning. Utskottet utgick från att resultatet av den begärda översynen kunde föreligga i så god tid att anslag enligt den nya ordningen kunde utgå redan från kalenderåret 1977. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag (rskr 1975/76: 254).

5.2 I Sverige utkommande tidningar på minoritetsspråk

Enligt tillgängliga uppgifter utges f. n. ungefär 130 publikationer bland invandrar- och minoritetsgrupperna i Sverige. Merparten av dessa publikationer har emellertid karaktären av föreningsblad och tidskrifter med förhållandevis begränsad spridning. Ungefär ett tiotal av publikationerna kan betecknas som allmänna nyhetsorgan med relativt regelbunden utgivning. Dessa tidningar har kartlagts inom budgetdepartementet genom en enkät under hösten 1976. Följande beskrivning av tidningarna bygger i första hand på tidningarnas egna uppgifter i denna enkät.

Inom den finskspråkiga gruppen utges två tidningar som utkommer minst en gång i veckan. *Ruotsin Suomalainen*, som ägs av Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige, har utkommit sedan år 1964. Sedan år 1972 utges den en gång i veckan. Dess totala upplaga per nummer är 5 000 exemplar, varav 2 900 är abonnerade och 50 säljs som lösnummer. Tidningen utges i Solna och har fem anställda. År 1974 började *Finn Sanomat* att utges i Göteborg på privat initiativ. Tidningen utkommer fem gånger per vecka och har 33 anställda. Dess upplaga per nummer är 2 400 exemplar, varav 1 900 är abonnerade och 500 lösnummerförsålda.

Av övriga publikationer som utges för finskspråkiga i Sverige bör nämnas *Siirtolainen ja Kirkko*, som sedan år 1973 utges en gång i månaden av Riksförbundet för Finskspråkigt Församlingsarbete i Sverige. Tidskriften har en upplaga på 5 000 exemplar per nummer, varav 1 500 är abonnerade och 250 lösnummerförsålda. *Meikäläinen* är en av den finska föreningen Katajaiset i Västerås utgiven lokal nyhetstidning, med en upplaga av 12 000 exemplar per nummer. Tidningen sänds ut kostnadsfritt till finländare i Västmanlands län. Därutöver finns det ett stort antal lokala nyhetsblad och andra mer tillfälliga organ på finska

som ges ut i Sverige. Slutligen bör i detta sammanhang även nämnas *Haparandabladet*, landets enda tvåspråkiga tidning, med en upplaga på 4 200 exemplar. Haparandabladet har fått presstödet enligt presstödsförordningen.

Bland esterna i Sverige utges sedan länge ett stort antal publikationer med förhållandevis regelbunden utgivning. *Eesti Päevaleht* utkom tidigare dagligen som en estniskspråkig del av Eskilstunakuriren, men är sedan år 1971 ett självständigt nyhetsorgan som utges i Stockholm två gånger per vecka. Dess upplaga är 2 700 exemplar per nummer, varav 2 600 är abonnerade. Tidningen har fem anställda. *Teataja* utges två gånger i månaden med en upplaga på 2 100 exemplar per nummer, varav 1 200 är abonnerade och 100 är lösnummerförsålda. *Meie Post* utges med 6 nummer per år och varje nummer trycks i en upplaga på 1 200 exemplar, varav 800 är abonnerade. *Välis-Eesti* utkommer med 10 nummer per år i en tryckt upplaga på 4 500 exemplar, varav 1 000 är abonnerade.

Bland jugoslaverna i Sverige utges två större tidskrifter. *Jugoslavenski list*, som är organ för Jugoslaviska Riksförbundet, utges med 10 nummer per år. Tidskriften började komma ut våren 1976 med startbidrag från statens invandrarverk. Hela upplagan är 10 000 exemplar och merparten av upplagan sänds ut som medlemsexemplar. Ca 100 exemplar säljs som lösnummer. Även tidskriften *Mi u Švedskoj*, som började utges år 1975, utkommer med tio nummer per år. Utgivare är en jugoslavisk förening i Malmö. Hela upplagan är 4 000 exemplar, av vilka 750 är abonnerade och 600 säljs som lösnummer.

Grekiska Riksförbundet utger sedan våren 1976 tidskriften *Ta Metanasteftika Nea* sedan förbundet hade fått startbidrag för tidningen från statens invandrarverk. Tidskriften kommer ut med elva nummer per år; hela upplagan är 6 000 exemplar, av vilka 100 är abonnerade.

Bland andra språk på vilka utges publikationer av varierande karaktär och utgivningstäthet kan nämnas lettiska, polska, slovenska, italienska, spanska, ingermanländska m. fl.

5.3 Statens invandrarverks bidragsgivning

T. o. m. budgetåret 1974/75 förmedlade statens invandrarverk vissa engångsbidrag till nu aktuella publikationer från arbetsmarknadsdepartementets reservationsanslag Anpassningsåtgärder för invandrare. I samband med att statsmakterna våren 1975 behandlade frågan om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken beslöt riksdagen att anslagsposten för projektbidrag i det föreslagna reservationsanslaget Åtgärder för invandrare skulle ökas med 400 000 kr. för budgetåret 1975/76 för att göra det möjligt för verket att såsom försöksverksamhet ge bidrag till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska. För budgetåret

1976/77 har sammanlagt 600 000 kr. anslagits för denna försöksverksamhet.

De riktlinjer för projektbidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund, svenska ideella organisationer och institutioner, fackliga organisationer, kommuner samt till tidningar och tidskrifter på annat språk än svenska som invandrarverket har antagit anger bl. a. att varje projektbidrag är ett engångsbidrag som inte är bindande för framtida bidragsgivning. Därutöver har i riktlinjerna införts en särskild föreskrift om projektbidrag till tidningar och tidskrifter. Föreskriften har följande lydelse:

”Vid bedömningen av ansökningar från tidningar och tidskrifter på annat språk än svenska ges företräde åt sådana, vars upplaga till övervägande del är abonnerad. Fördelning till olika tidningar och tidskrifter göres på så sätt, att bidrag kommer största möjliga antal språkgrupper till del. Bidrag utgår främst till tidningar och tidskrifter med riksspridning. Till invandrarorganisationernas tidningar och tidskrifter kan även startbidrag utgå.”

Sedan försöksverksamheten inleddes har ett fyrtiotal tidningar och tidskrifter ansökt om bidrag varje budgetår. Ansökningarna har gällt publikationer av mycket varierande karaktär på ett dussintal språk; merparten har avsett publikationer på estniska och finska.

Statens invandrarverk har beslutat om bidrag enligt följande:

Publikation	Språk	Budgetåret 1975/76	Budgetåret 1976/77
Finn Sanomat	Finska	150 000	150 000
Ruotsin Suomalainen	Finska	100 000	100 000
Siirtolainen ja Kirkko	Finska	30 000	30 000
Meikäläinen	Finska	5 000	—
Eesti Päevaleht	Estniska	70 000	60 000
Teataja	Estniska	40 000	35 000
Välis-Eesti	Estniska	—	10 000
Latvia	Lettiska	—	20 000
Briviba	Lettiska	5 000	5 000
Jugoslavenski list	Serbokratiska	25 000	50 000
Mi u švedskoj	Serbokratiska	25 000	30 000
Näs Glas	Slovenska	5 000	6 000
Ta Metanasteftika Nea	Grekiska	25 000	50 000
Il Lavoratore	Italienska	—	5 000
Övriga publikationer		60 000	80 000

6 Föredraganden

6.1 Stöd till organisationstidskrifter

6.1.1 Bakgrund

År 1976 beslöt statsmakterna (prop. 1975/76: 131, KU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 254) att bygga ut och reformera det statliga stödet till dagspressen. Besluten fattades efter ett omfattande utredningsarbete,

som bl. a. hade visat dagspressens stora betydelse för en levande och vital demokrati. Den snabba kostnadsutvecklingen nödvändiggjorde också en förstärkning av stödet till dagstidningarna för att hindra nya tidningsnedläggningar. I anslutning till utredningsarbetet och till riksdagens beslut diskuterades också tidskrifternas — främst organisationernas tidskrifters — betydelse och hastigt växande ekonomiska problem. Kostnadsutvecklingen har under 1970-talet varit ännu snabbare för tidskriftsutgivningen än för dagspressutgivningen. Riksdagens beslut (prop. 1975/76: 127, TU 1975/76: 22, rskr 1975/76: 302) att underskottet i postens tidningsrörelse skall avvecklas under en 15-års period innebär en fortsatt ökning av distributionskostnaderna för tidskrifterna, räknat i fasta priser. Mot denna bakgrund uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet (prop. 1975/76: 131 s. 165) att tidskrifternas situation skyndsamt borde utredas. Riksdagen delade departementschefens bedömning. I mars 1976 tillkallades en utredning (tidskriftsutredningen) med sakkunniga, som fick i uppdrag att utreda frågan om ett stöd till distributionen av vissa tidskrifter. Utredningen överlämnade sitt betänkande (Ds Fi 1976: 7) Stöd till organisationstidskrifter i oktober samma år. Betänkandet har remissbehandlats.

6.1.2 Tidskriftsutredningens analys

Utredningen har konstaterat att det fortfarande finns en mycket stor bredd i tidskriftsutgivningen. Årligen sprids omkring 2 500 tidskrifter i sammanlagt mellan 600 och 700 milj. exemplar. Omkring 1 000 av dessa tidskrifter ges ut av olika organisationer i totalt omkring 200 milj. exemplar. Utredningen har vidare visat att tidskrifterna, framför allt de organisationsanknutna, spelar en betydelsefull roll för den demokratiska processen i vårt samhälle. Utredningen har konstaterat att omkring hälften av befolkningen regelbundet läser någon organisationsanknuten tidskrift och att medlemmarna i organisationerna i hög grad läser sina tidskrifter. Samtidigt spelar tidskrifterna en avgörande roll för kommunikationen och debatten inom folkrörelserna och andra typer av organisationer. Som språkrör för organiserade samhällsintressen är organisationstidskrifterna av stor betydelse för opinionsbildningen på olika samhällsområden. Organisationspressens funktioner sammanfattas av utredningen i tre huvudområden: informationsfunktionen, kommunikations- och debattfunktionen samt språkrörsfunktionen.

Utredningens analyser av organisationstidskrifternas ekonomi visar att kostnaderna för tidskriftsutgivning har ökat mycket kraftigt under 1970-talet. Tidskrifterna har mött dessa snabba kostnadsstegringar med besparingar i olika former. Många tidskrifter har utöver att sänka papperskvaliteten och förenkla tryckförfarandet också tvingats till direkta nedskärningar i form av lägre utgivningsfrekvens eller minskat sidantal. Utredningen anser detta vara en mycket stor förlust för opinionsbildningen. Utredningen har också visat att organisationstidskrifterna myc-

ket sällan befinner sig i konkurrens med andra tidskrifter, vare sig på upplage- eller annonsmarknaden. Enstaka tidskrifter har enligt utredningen stora annonsintäkter, men det normala är att annonsintäkterna spelar en mycket liten roll för dessa tidskrifters ekonomi. I stället är den dominerande intäktskällan bidrag från den egna organisationen. Under de senaste åren har organisationerna tvingats öka bidragen till sina tidskrifter kraftigt. Enligt utredningen har organisationstidskrifterna mycket svårt att möta kraftiga kostnadsökningar. Utredningen har vidare framhållit att allt tyder på att kostnaderna för tidskriftsutgivningen kommer att fortsätta att öka snabbare än den allmänna prisnivån, bl. a. till följd av besluten om tidningstaxans framtida utveckling. Ytterligare nedskärningar kan för många tidskrifter innebära att organisationen inte längre finner det meningsfullt att över huvud taget ge ut en tidskrift. Utredningen har vidare visat att kostnaderna för de små tidskrifterna är avsevärt högre per exemplar än för de stora och att kostnaderna stiger kraftigt med ökande periodicitet.

Flertalet remissinstanser har inga erinringar mot utredningens analyser av tidskriftsmarknaden och av tidskrifternas ekonomi. Bl. a. LRF framhåller att utredningen har gjort en pionjärinsats på tidskriftsområdet. LO understryker betydelsen av den stora spridning som bl. a. LO-förbundens tidningar har också utanför kretsen av de egna medlemmarna och av organisationstidskrifternas stora betydelse som kulturförmedlare. Några remissinstanser, bland dem TU och FACTU, anser emellertid att utredningen alltför ensidigt har inriktat sina analyser på organisationstidskrifterna.

Flera remissinstanser delar utredningens syn på den ekonomiska utvecklingen bland tidskrifterna och redovisar de inskränkningar som man ofta har tvingats till.

För egen del finner jag utredningens analyser av hela tidskriftsmarknadens struktur och olika tidskriftsgruppers funktioner klargörande. Att utredningen har koncentrerat sin analys av den ekonomiska utvecklingen till organisationspressen är också i enlighet med såväl riksdagens beslut som utredningens direktiv.

Enligt min mening har utredningen övertygande dokumenterat organisationspressens betydelse för den demokratiska processen. Jag delar också utredningens bedömning av den ekonomiska utvecklingen för organisationspressen.

6.1.3 Utgångspunkter för ett statligt stöd till organisationstidskrifter

Mot bakgrund av sin analys av tidskrifternas betydelse vad gäller de uppgifter som åvilar massmedierna i en demokrati har utredningen konstaterat att det i första hand är organisationstidskrifterna som har betydelse för opinionsbildningen och informationen i samhällsfrågor. I

förhållande till andra massmedier är det för gruppkommunikationen som organisationspressen har sin största betydelse.

Detta konstaterande sker från den utgångspunkten att fria och självständiga organisationer, som fungerar som bärare av idéer, är en garanti för en mångskiftande och allsidig samhällsdebatt. Tidskrifterna spelar enligt utredningen en central roll för organisationernas hela verksamhet. Folkrorelsernas tidskrifter har också enligt utredningen stor betydelse för sina läsares möjligheter att skaffa sig information i samhällsfrågor, och dessa tidskrifter medverkar också i den debatt som förs mellan olika massmedier. Utredningen har framhållit att vissa icke organisationsanknutna kulturtidskrifter och politiska tidskrifter också är av stort värde för en allsidig och mångskiftande debatt, även om de når en mycket liten grupp människor.

Eftersom det fortfarande finns ett stort antal organisationstidskrifter anser utredningen det lika viktigt att dessa får möjligheter att bibehålla eller utveckla sina resurser för granskning, information, kommentarer och för gruppkommunikation som att nya kommer till. Mot bakgrund av de ökande ekonomiska svårigheterna anser utredningen därför att det är angeläget att ett varaktigt stöd till organisationstidskrifterna införs.

Utgångspunkterna för utredningens förslag och stödets allmänna inriktning tillstyrks eller lämnas utan erinran av en bred majoritet bland remissinstanserna. Förslagen avstyrks helt endast av SAF, Sveriges Industriförbund och SHIO. Enligt SAF måste medlemmarna i organisationen själva ytterst ansvara för de kostnader som tidskriftsutgivningen medför. Krav på statligt stöd för denna utgivning innebär enligt SAF att andra medborgare, oberoende av vad de tycker om organisationens mål och syften, över sina skatter skall överta en del av kostnaderna för organisationsmedlemmarnas tidskrift. TU anser att utredningens förslag inte bör läggas till grund för ett permanent stödsystem till organisationstidskrifterna, utan att en ny utredning bör tillsättas med uppgift att belysa hela tidskriftsmarknaden.

För egen del vill jag anföra följande. Ett stöd till tidskrifter måste, på samma sätt som när det gäller dagspressen, uteslutande motiveras utifrån deras betydelse för att vidmakthålla en levande demokrati. Att tidskrifter av olika slag också fyller andra funktioner, såsom t. ex. kulturpolitiska eller informativa på andra områden än samhällsfrågor, är obestridligt. Men dessa uppgifter är inte unika för tidskrifterna som medier.

Jag vill vidare förorda att målet för den statliga presspolitiken, såsom det godtagits för dagspressen, också bör avse tidskriftspressen. Syftet med politiken bör således vara att det skall finnas en mångfald på tidskriftsmarknaden som ger läsarna valfrihet och skapar möjlighet för en allsidig debatt och opinionsbildning.

I likhet med vad som gäller stödet till dagspressen är det av största vikt att ett stöd till tidskrifterna utformas så att det inte kan ge upphov till oro för eller möjligheter till ingrepp mot enskilda tidskrifter. Det är bl. a. av detta skäl angeläget att så långt som möjligt automatiskt verkande och lätt tillämpbara regler utformas, vilket bl. a. utesluter möjligheten att avgöra om en tidning skall få stöd eller ej på grundval av en bedömning av tidningens innehåll.

Utredningen har enligt min mening klart visat att det finns motiv för ett stöd till tidskrifter. Därutöver har utredningen visat att automatiskt verkande regler för stödet kan utformas och hur kretsen stödberättigade tidskrifter kan avgränsas. Med ett stöd enligt utredningens modell bör vi kunna behålla den mångfald på tidskriftsmarknaden som ger läsarna valfrihet och som skapar förutsättningar för en allsidig debatt och opinionsbildning.

Jag delar utredningens uppfattning att det framför allt är organisationspressen som har betydelse för den demokratiska processen i vårt land. Detta sammanhänger såväl med dessa tidskrifters allmänna inriktning som med deras stora betydelse för folkrörelsernas verksamhet. Utredningen har enligt min mening övertygande visat att inskränkningar eller nedläggningar av folkrörelsernas tidskrifter skulle få mycket allvarliga följder för debatten i det svenska samhället, såväl genom det tomrum i presskören som ett nedlagt språkrör skulle efterlämna, som genom de följder detta skulle få för organisationens hela verksamhet. Jag kan således inte dela den uppfattning som bl. a. SAF framför att det endast skulle vara ett intresse för organisationsmedlemmarna att utgivningen av organisationstidskrifterna kan upprätthållas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att samhället sedan lång tid i olika former stöder organisationer och ideella verksamheter vars syften inte omfattas av en majoritet av befolkningen.

Utredningen har framhållit att vissa icke organisationsanknutna kulturella och politiska tidskrifter också är av stor betydelse, även om de når mycket små grupper. Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare i dag att föreslå en utbyggnad av stödet till kulturtidskrifter.

6.1.4 Stödberättigade tidskrifter

Enligt statsmakternas beslut är vissa tidskrifter befriade från mervärdesskatt på tryckerikostnaderna. Enligt utredningens uppfattning svarar denna gränsdragning väl mot de presspolitiska utgångspunkterna för ett stöd och kan mycket väl användas också i detta sammanhang. Därtill kommer att denna metod innehåller mycket få subjektiva moment och därtill allmänt uppfattas som rimlig och rättvis. Utredningen har därför föreslagit att stöd skall utgå till medlemsblad samt till periodiska publikationer som är organ för följande typer av organisationer: religiösa, nykterhetsfrämjande, politiska, miljövårdande, idrottsliga, försvarsfräm-

jande samt handikappades eller arbetshindrades organisationer. Vissa typer av tidskrifter, som är befriade från mervärdeskatt av andra skäl än presspolitiska, bör dock inte vara stödberättigade. Det gäller företagens personaltidningar, tidningsexemplar som distribueras till anställda i organisationer eller anställda hos medlemmar i organisationer samt utländska publikationer. Tidningar på andra språk än svenska som utges i Sverige bör däremot enligt utredningen omfattas av stödet. Utredningen har vidare föreslagit att inte endast tidskrifter som ägs av partier som deltar i allmänna val skall vara stödberättigade, utan också sådana tidskrifter som har en idémässig anknytning till ett sådant parti utan att för den skull vara organ för detta.

Flertalet remissinstanser tillstyrker utredningens förslag till avgränsning av stödberättigade tidskrifter eller lämnar det utan erinran. TU anser dock att oklarheter i bestämmelserna om befrielse från mervärdeskatt vållar betydande gränsdragningsproblem och att utredningens förslag ytterligare skulle öka den skillnad i behandling som redan finns mellan olika typer av tidskrifter. RSV anser att gränsdragningen kan genomföras utan större praktiska problem.

För egen del godtar jag utredningens förslag att i princip de tidskrifter som omfattas av rätten till befrielse från mervärdeskatt skall vara stödberättigade. Denna avgränsning svarar väl mot de presspolitiska utgångspunkterna för stödet. Jag delar också RSV:s uppfattning att denna avgränsning utan större problem bör kunna genomföras i praktiken. De fåtaliga tidskrifter som trots att de väl svarar mot de presspolitiska kraven inte kommer att omfattas av tidskriftsstödet kommer i flertalet fall att kunna bli berättigade till kulturtidskriftsstöd.

Enligt några remissinstanser borde även fackpress kunna komma i åtnjutande av ett stöd till organisationstidskrifter. Detta skulle dock enligt min mening vålla betydande gränsdragningsproblem. Någon enkel och allmänt accepterad definition av fackpress, som också svarar mot presspolitiskt motiverade krav, finns inte och kan enligt min mening knappast heller uppställas. Självklart svarar dock fackpressen i stor utsträckning mot de allmänna krav som bör ställas på massmedierna i samhället. Detta gäller emellertid även andra typer av massmedier, utan att det för den skull framstår som motiverat med direkt ekonomiskt stöd från statens sida.

ICA-förbundet anser att även konsumentupplysande tidskrifter bör omfattas av stödet. Även detta skulle enligt min mening vålla besvärliga gränsdragningsproblem. En sådan avgränsning skulle lätt kunna leda till en mycket stor vidgning av kretsen stödberättigade tidskrifter, och kunna komma att omfatta tidskrifter av en helt annan typ än den som stödet avser att nå.

Några remissinstanser har tagit upp förhållandena för folkbildningsorganisationernas tidskrifter. Enligt utredningens förslag skall dessa

tidskrifter få stöd för de exemplar som abonneras av medlemmar i medlemsorganisationerna. För egen del vill jag anföra följande: Huvuddelen av studieförbundens tidskrifters upplaga går till medlemmar i de i studieförbunden ingående organisationerna. För dessa exemplar bör studieförbundens tidskrifter alltså erhålla stöd. Det kan emellertid av olika skäl visa sig att studieförbunden inte för år 1977 kan ha sina prenumerantregister så upplagda att den stödberättigade upplagan kan beräknas. De anpassningar av prenumerantregister som kan krävas för att den stödberättigade upplagan skall kunna beräknas bör utan särskilda svårigheter kunna ske fr. o. m. år 1978. För att undvika att studieförbundens tidskrifter i inledningsskedet till följd av rent tekniska faktorer ställs utanför stödet till organisationstidskrifter bör stödet, om den stödberättigade upplagan inte kan beräknas för år 1977, utgå för 90 % av den som utgivarkorsband distribuerade abonnerade årsupplagan.

Till frågan om stöd till tidningar på andra språk än svenska återkommer jag i det följande.

När det gäller att definiera begreppet medlemsexemplar framhåller presstödsnämnden att det är viktigt att fastställa kriteriet på medlem och att i bestämmelserna för tidskriftsstödet fastställa att såsom medlemsexemplar avses exempelvis endast ett exemplar per medlem och att detta exemplar bör vara avsett för medlemmen själv och inte för vidare-distribution eller vidareförsäljning. En sådan avgränsning bör enligt min mening göras eftersom det saknas presspolitiska motiv att stödja mer än ett exemplar per medlem eller sådana exemplar som inte är avsedda för medlemmen själv.

Enligt utredningens förslag bör vissa av de tidskrifter som i dag av skattetekniska skäl är befriade från mervärdeskatt inte bli berättigade till stöd. Det gäller bl. a. exemplar till anställda i organisationer och till anställda hos medlemmar i organisationer. Detta förslag har lämnats utan crinran av flertalet remissinstanser. Även jag anser att det saknas presspolitiska skäl för ett stöd till dessa exemplar.

Remissinstanserna har inte haft någon allvarligare erinran mot utredningens förslag att inte bara tidskrifter som utges av politiska partier utan också de som har en idémässig anknytning till ett sådant parti skall bli stödberättigade. Utredningen föreslår att sambandet får fastslås genom att dels utgivaren, dels det politiska partiet i fråga intygar förhållandet. Några remissinstanser påpekar att kravet på samband inte får formuleras så att tidskrifternas självständighet kan sättas i fråga. Enligt min mening bör utredningens förslag genomföras. En enkel formulering i intygen från utgivaren och det politiska partiet att en idémässig anknytning föreligger bör i detta sammanhang vara tillräcklig och kan knappast medföra att tidskriftens självständighet kan sättas i fråga. Med politiskt parti bör i detta sammanhang avses parti som deltar i allmänna val. Några särskilda krav i övrigt på verksamhetens former hos

utgivare av denna typ av tidskrifter behöver enligt min mening inte ställas.

Några remissinstanser har fört fram förslaget att stöd bör utgå endast till tidskrifter som utges av riksorganisationer och således inte till sådana som utges av lokala organisationer. Det är enligt dessa remissinstansers uppfattning statens uppgift att stödja tidskrifter av rikskaraktär, dvs. i detta fall tidskrifter som utges av centrala organisationer. I denna fråga vill jag framhålla att riksorganisationernas tidskrifter ofta är det enda mediet för kontakter mellan medlemmar i olika delar av landet och mellan förtroendevalda och medlemmar inom organisationen. I praktiken kommer stödet att fungera som ett stöd inte bara till tidskriftsutgivningen utan också, genom det minskade trycket på organisationens ekonomi, till organisationen som sådan. Det framstår därför som naturligt att i detta sammanhang knyta an till principerna för statlig bidragsgivning till organisationer, som i allmänhet innebär att staten i första hand riktar sitt stöd till den centrala verksamheten. Jag vill också erinra om att såväl kommunalt som landstingskommunalt stöd till lokala och regionala organisationer förekommer.

Mot denna bakgrund förordar jag att stöd inte skall utgå till lokalt eller regionalt verksamma organisationers tidskrifter. Jag vill framhålla att en organisation inte bör uteslutas från stöd enbart av det skälet att den ingår i en huvudorganisation eller en samarbetsorganisation för riksorganisationer.

6.1.5 Underlag för beräkning av stöd

Utredningen har lagt särskild vikt vid att reglerna för tidskriftsstödet så långt som möjligt görs automatiskt verkande. Främst mot denna bakgrund har utredningen föreslagit att stödet skall knytas till den som utgivarkorsband distribuerade upplagan. De villkor som gäller för sådan distribution sammanfaller enligt utredningen väl med de presspolitiskt motiverade utgångspunkterna för stödet. Utredningen har avvisat stöd vid andra distributionsformer än utgivarkorsband.

En bred majoritet bland remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag i dessa frågor. Endast Pressbyråföretagen AB avvisar att stödet knyts till postdistributionen med motiveringen att detta skulle försvåra möjligheterna för tidskrifterna att utnyttja andra distributionsvägar än postverket.

Enligt min uppfattning är det av avgörande betydelse för tidskrifterna att det finns ett fungerande distributionssystem som står öppet för alla tidskrifter och möjliggör för alla abonnenter att oberoende av var i landet de bor kunna prenumerera på vilken tidskrift som helst. Postverkets tidningsrörelse uppfyller dessa krav. En total övergång till en kostnads- och marknadsanpassad taxa skulle få allvarliga följder för små tidskrifter, liksom för tidskrifter som har spridning i glesbygdsområde-

na. Detsamma skulle inträffa om de största tidningarna och tidskrifterna för hela eller delar av sina upplagor ordnade sin distribution utanför postverket, samtidigt som kravet på full särkostnadstäckning i tidsningsrörelsen och distributionsplikt för postverket bibehölls. Postverkets taxesystem har utformats bl. a. för att hindra inskränkningar i de mindre tidskrifternas spridningsmöjligheter. I detta sammanhang vill jag också fästa uppmärksamheten på att statsmakterna sedan flera år genom samdistributionsrabatten för dagstidningar för en politik med samma syften som dem postverkets taxesystem avser att tillgodose. Det finns enligt min mening starka presspolitiska, samhällsekonomiska och branschekonomiska skäl för statsmakterna att även i fortsättningen söka upprätthålla det nuvarande systemet för tidsningsdistribution och dess principer.

Några remissinstanser anser att även kommissionärskorsband bör bli stödberättigade och några få instanser har också tagit upp frågan om lösnummerförsäljning och masskorsband.

Enligt min uppfattning är det självklart att statsmakterna måste kunna få garantier för att syftet med stödet verkligen uppnås, dvs. att det utgår i den omfattning och till de tidskrifter som har avsetts. Detta syfte kan i dag endast uppnås genom anknytning i stödreglerna till postverkets distribution av utgivarkorsband. Jag anser det således inte motiverat att tidskrifter som distribueras som masskorsband får stöd. Vad gäller kommissionärskorsband vill jag anföra följande. Distribution genom kommissionärskorsband innebär att en tidskrift buntvis skickas till en kommissionär, som sedan delar ut eller säljer tidskriften till den slutliga läsaren. På kommissionärskorsband ställs samma krav vad gäller försändelsens innehåll som på utgivarkorsband. Men det finns inga garantier för att den slutlige abonnenten verkligen får alla nummer av tidskriften. Ur såväl utgivarens som abonnentens synvinkel måste distribution som utgivarkorsband framstå som mer attraktivt. Det stöd som nu föreslås bör göra det möjligt för flertalet av de tidskrifter som nu av kostnadsskäl använder sig av kommissionärskorsband att övergå till utgivarkorsband. Ett stöd till kommissionärskorsband skulle kräva en mycket omfattande kontroll. I många fall skulle dessutom den stödberättigade upplagan vara praktiskt taget omöjlig att fastställa. Möjligheterna till missbruk av systemet skulle dessutom bli stora. Jag delar således utredningens uppfattning att exemplar distribuerade som kommissionärskorsband inte skall berättiga till stöd.

LO och TCO förordar i sina remissvar en särlösning för de tidskrifter som utges av organisationerna för på fartyg ombordanställda. Dessa tidskrifter kan av naturliga skäl inte distribueras uteslutande som utgivarkorsband. De mycket speciella förhållandena för dessa tidskrifter motiverar även enligt min mening en särlösning. Stödet bör i dessa fall

kunna beräknas efter antalet medlemmar samt antalet tillåtna friexemplar och utgå med det belopp som skulle ha utgått om utgivarkorsband hade kunnat användas för hela distributionen.

Några remissinstanser anser att även medlemsblad bör få stöd för samtliga abonnerade exemplar och alltså inte bara för de exemplar som går till medlemmarna. Jag kan i och för sig förstå att många typer av organisationer anser sig ha välmotiverade skäl för att kunna nå utanför de egna leden med sina tidskrifter. Men enligt min mening skulle stöd för dessa exemplar lätt kunna medföra en rad icke avsedda effekter och risker för missbruk. Den till utomstående abonnerade upplagan spelar därtill en mycket underordnad roll för flertalet organisationer, varför de ytterligare stödbelopp det skulle kunna bli fråga om skulle bli små. Jag anser alltså inte att en sådan utökning av stödberättigade exemplar för medlemsbladen är motiverad utöver vad jag förordar i anslutning till frågan om stöd för friexemplar.

Utredningen har föreslagit att högst 3 % av den upplaga för vilken stöd utgår skall få utgöras av friexemplar, dock att en tidskrift alltid skall ha rätt att tillgodoräkna sig upp till 1 000 friexemplar per nummer. Presstödsnämnden anser att det knappast kan föreligga någon skillnad mellan större och mindre tidskrifters behov av att i opinionsbildande syfte sända ut friexemplar. Nämnden har därför föreslagit att antalet stödberättigade friexemplar bör vara lika för alla tidskrifter, exempelvis högst 1 000 friexemplar per utgivningstillfälle. Några remissinstanser anser å andra sidan att gränsen bör sättas högre eller att ingen gräns alls bör finnas.

För egen del anser jag att många tillåtna friexemplar dels skulle gynna stora organisationer och sådana organisationer med god ekonomi, dels skulle kunna stimulera efterfrågan på friexemplar och på så sätt medverka till en mindre god hushållning med resurserna. Jag delar presstödsnämndens uppfattning och förordar att högst 1 000 friexemplar bör få räknas in i underlaget för stödet. För medlemsblad bör dock dessa 1 000 exemplar också få utgöras av av utomstående abonnerade exemplar.

Flera remissinstanser tar upp utredningens förslag att endast sådana tidskriftsexemplar som innehåller mindre än 50 % annonser skall vara berättigade till stöd. Några remissinstanser anser att andelen annonser bör beräknas som ett genomsnitt under året. Andra har fört fram tanken på en nedtrappning av stödet efter annonsandel. En högre annonsandel än 50 % diskuteras också.

För egen del finner jag den av utredningen föreslagna gränsen generös. I tidskriftsutgivningen är beroendet av annonsintäkter betydligt mindre än inom dagspressen. En tidskrift som har 50 % annonser har i allmänhet en mycket god ekonomi. Jag hyscr således sympati för tanken på en nedtrappning av stödet efter annonsandel. En sådan ordning skulle

dock innebära ett avsevärt merarbete för den administrerande myndigheten. Flertalet organisationstidskrifter har också mycket låga annonsandelar. Jag bedömer därför en sådan nedtrappning som mindre meningsfull och förenad med alltför stora administrativa kostnader. Mot denna bakgrund finner jag ingen anledning att föreslå generösare regler än dem utredningen har föreslagit. Inte heller kan jag finna några bärande argument för att annonsandelen skulle beräknas som ett årsgeomsnitt. Skulle ett enstaka nummer av en tidskrift innehålla mer än 50 % annonser torde intäkterna för detta nummer mer än väl täcka kostnaderna för detsamma. Jag biträder alltså utredningens förslag i denna fråga.

Utredningen har vidare föreslagit att de beslut som har fattats av statsmakterna samt de tillämpningsföreskrifter som har utfärdats för att förhindra missbruk av rätten till befrielse från mervärdeskatt också skall gälla för tidskriftsstödet. Den administrerande myndigheten bör t. ex. kunna vägra stöd till en tidskrift om det är uppenbart att arrangemang har gjorts uteslutande i syfte att få stöd. Inga remissinstanser har tagit upp denna fråga. Jag ansluter mig till utredningens förslag.

Flera remissinstanser har tagit upp utredningens förslag att stöd endast skall utgå om den stödberättigade upplagan uppgår till minst 10 000 exemplar per år, friexemplaren oräknade. Utredningen har ansett att det knappast kan vara meningsfullt att betala ut belopp som understiger kostnaderna för att administrera stödet eller tidskriftens kostnader för eventuella kontrollåtgärder.

För en lägre upplagenivå än den föreslagna uttalar sig bl. a. Sveriges riksidrottsförbund och Moderata Samlingspartiet. Sveriges frikyrkoråd anser däremot den av utredningen föreslagna gränsen rimlig.

Mellan 100 och 150 tidskrifter har upplagor på mellan 5 000 och 10 000 exemplar om året. En betydande del av dessa tidskrifter företräder religiösa organisationer och här finns också många lokala och regionala tidskrifter.

För egen del anser jag utredningens förslag välbetänkt. En nedre gräns för stödet måste enligt min uppfattning finnas. Det skulle säkerligen uppfattas som stötande om en tidskrift för kontrollåtgärder i samband med stödet måste betala en summa som överstiger det stöd tidskriften får. Med hänsyn till stödets konstruktion bör gränsen knytas till upplagan. Detta underlättar administrationen jämfört med om man använder sig av en beloppsgräns. Gränsen bör enligt min mening sättas till 10 000 exemplar i enlighet med utredningens förslag.

6.1.6 Stödets nivå

Utredningen har föreslagit att för tidskrifter som uppnår en stödberättigad årsupplaga på 10 000 exemplar, exkl. friexemplar, bör utgå ett fast belopp med 1 500 kr. För varje exemplar till och med de

första 300 000 bör utgå 27 öre. För exemplaren mellan 300 000 och 1 000 000 bör utgå 25 öre. För exemplaren mellan 1 000 000 och 3 000 000 bör utgå 21 öre, för exemplaren mellan 3 000 000 och 10 000 000 bör utgå 18 öre och för exemplaren över 10 000 000 16 öre. För tidskrifter som kommer ut med 10—15 nummer om året bör stödet enligt utredningens förslag höjas med 10 % och för tidskrifter som årligen kommer ut med 16 nummer eller fler med 20 %. Enligt utredningen bör nivån fortlöpande omprövas med hänsyn till kostnadsutvecklingen.

Såväl den föreslagna nivån som den allmänna konstruktionen av stödet tillstyrks av flertalet remissinstanser. Många påpekar dock att nivån måste betraktas som en miniminivå. Ganska många remissinstanser anser vidare att stödet till mindre tidskrifter bör göras högre och/eller att det fasta grundbeloppet bör höjas. Några remissinstanser väcker frågan om en kraftigare avtrappning av stödet vid större upplagor. Moderata Samlingspartiet och Moderata Ungdomsförbundet anser att förslaget om ett högre bidrag vid högre utgivningsfrekvens inte är tillräckligt presspolitiskt motiverat, medan presstödsnämnden och Folkpartiet för fram tanken på en mer nyanserad skala vid olika utgivningsfrekvenser.

För egen del finner jag den allmänna storleksordningen på stödet väl avvägd.

En lång rad remissinstanser har fört fram krav på ett i förhållande till utredningens förslag högre stöd till de mindre tidskrifterna. Utredningen har visat att kostnaderna per exemplar är betydligt högre vid mindre upplagor än vid större. Utredningen har emellertid ansett det olämpligt att stödet i något fall skulle bli större än distributionskostnaden för ett ytterligare exemplar. Detta kan dock enligt min mening knappast bli aktuellt i något fall i fråga om tidskrifter som utges av riksorganisationer. Vad gäller ett högre stöd vid högre periodicitet anser jag att utredningen väl har styrkt de därmed kraftigt ökande kostnaderna. Jag anser det också presspolitiskt motiverat att stödja en högre utgivningsfrekvens. För debatten måste det anses gynnsamt att organisationstidskrifterna för sina läsare kan kommentera aktuella händelser och ge aktuell information. Dessa möjligheter ökar självklart med en högre periodicitet.

Mot bakgrund av detta förordar jag att tidskriftsutredningens förslag genomförs, dock med en mindre omfördelning av bidraget från de större tidskrifterna till de mindre och medelstora. Beloppen blir enligt mitt förslag följande. Grundbidrag bör utgå med 2 500 kr. För stödberättigade exemplar upp till och med de första 300 000 bör utgå 30 öre. För exemplaren mellan 300 000 och 1 000 000 bör vidare utgå 27 öre, för exemplaren mellan 1 000 000 och 3 000 000 bör utgå 21 öre, för exemplaren mellan 3 000 000 och 10 000 000 16 öre och för exem-

plaren över 10 000 000 12 öre. Vid 10—15 utgivningar per år bör bidraget höjas med 10 % och vid 16 utgivningar eller fler med 20 %.

Enligt mitt förslag kommer endast de tidskrifter som har en årsupplaga på 4 200 000 exemplar eller mer att få ett något mindre stöd jämfört med vad utredningen har föreslagit, medan en rad mindre och medelstora tidskrifter får ett något högre bidrag.

Utredningen har vidare föreslagit en viss å contoutbetalning av stödet vid nyetablering och periodicitetshöjning. Inga remissinstanser har haft något att erinra mot detta förslag. Även jag biträder förslaget.

De av mig förordade reglerna för tidskriftsstödet leder till ett anslagsbehov på ca 40 milj. kr. För nästa budgetår bör således detta belopp anvisas.

6.1.7 Administration och handläggning

Den närmare utformningen av administrationen av stödet ankommer på regeringen. Jag vill emellertid för riksdagens information anföra följande.

Utredningen har föreslagit att utbetalning av stödet skall ske under första delen av året efter stödåret med möjlighet till viss å contoutbetalning under stödåret i vissa särskilt angivna fall. Den nackdel ur likviditetssynpunkt som uppstår genom att stödet utbetalas i efterhand bör enligt utredningen lindras genom de kreditmöjligheter som det i förväg lätt beräknade stödet medför. Pensionärernas Riksorganisation avstyrker förslaget om utbetalning i efterhand och framhåller att den metod utredningen anvisar för att lindra eventuella likviditetssvårigheter kan komma att medföra att en betydande del av stödet måste användas till räntekostnader för lån som upptas för att användas i den löpande utgivningen.

Genom den ordning som utredningen har föreslagit skapas enligt min mening ett enkelt system med ett förhållandevis begränsat antal beräkningar och transaktioner. Jag har förståelse för den synpunkt Pensionärernas Riksorganisation har fört fram men anser att fördelarna av ett enkelt system måste tillmätas avgörande vikt. Jag biträder alltså utredningens förslag i fråga om utbetalning av stödet.

Utredningen föreslår att förstagångsansökan om tidskriftsstöd skall ges in till mervärdskatteenheten hos länsstyrelsen i det län där tidskriften ges ut. Länsstyrelsen skall enligt förslaget ta ställning till om förutsättningar för stöd i det enskilda fallet föreligger och överlämna ärendet med eget yttrande till presstödsnämnden. Efter eventuell ytterligare utredning fattar presstödsnämnden beslut i stödfrågan. Ansökan om fortsatt stöd bör enligt förslaget inges direkt till presstödsnämnden.

RSV och presstödsnämnden har på vissa punkter redovisat alternativ till utredningens förslag. Både RSV:s och presstödsnämndens förslag innebär att förstagångsansökan skall ges in direkt till presstödsnämnden.

RSV menar att presstödsnämnden bör kunna avgöra flertalet ärenden utan att inhämta yttrande från länsstyrelse eller RSV. Presstödsnämnden föreslår att nämnden skall remittera alla förstagångsansökningar till RSV för yttrande innan beslut fattas i stödfrågan.

För egen del menar jag att den handläggningsordning som RSV har föreslagit har betydande fördelar. Även förstagångsansökningar bör alltså ges in till presstödsnämnden. Ansökan bör bl. a. innehålla uppgift om hur tidskriften tidigare har behandlats i mervärdeskattelhänseende. Redan ansökan — eventuellt kompletterad med handlingar som har lånats in från länsstyrelse eller RSV — torde oftast räcka som beslutsunderlag för presstödsnämnden. Vidare bör presstödsnämnden med ledning av reglerna i anvisningarna till 8 § mervärdeskattelagen utan att inhämta yttrande kunna besluta om stöd i fråga om idrottsliga och försvarsfrämjande organisationers tidskrifter. Om tveksamhet råder beträffande den skattemässiga behandlingen av en tidskrift, t. ex. i sådana fall där länsstyrelse inte har avgjort skattefrågan, bör presstödsnämnden inhämta yttrande från länsstyrelse. I ärenden av principiell vikt bör RSV höras. RSV:s yttrande bör självfallet begränsas till frågan om tidskriftens status i mervärdeskattelhänseende.

RSV har erinrat om att handlingar i ärenden om förhandsbesked i skattefrågor och promemorior över skatterevisioner omfattas av sekretesskydd. Frågan om presstödsnämndens rätt till insyn i det i skatteärendet sekretesskyddade materialet bör enligt RSV behandlas i anslutning till förslaget om tidskriftsstöd.

Enligt min mening har nämnden möjligheter att få ta del av sådant sekretesskyddat material hos skattemyndighet som är av betydelse för stödfrågan. Av 25 § lagen om mervärdeskatt jämfört med 50 § taxeringslagen (1956: 623) framgår att deklARATIONER och andra i lagrummet nämnda handlingar skall tillhandahållas myndighet, som i och för sin verksamhet bör erhålla del därav. Såvitt gäller andra sekretesskyddade handlingar än de nu avsedda får frågan om tillhandahållande av dem avgöras på samma sätt som annars när författningsreglering saknas, dvs. efter en avvägning i det särskilda fallet mellan behov och sekretesskyddat intresse. I de fall inte organisationen utan det tryckeriföretag som trycker organisationens tidskrift begärt och fått förhandsbesked får särskilt prövas vilka handlingar som bör lämnas ut till presstödsnämnden.

Jag beräknar att kostnaderna för administrationen av stödet kommer att uppgå till högst 400 000 kr. för budgetåret 1977/78. För tiden där-efter torde kostnaderna stanna vid 200 000 kr. per budgetår. Kostnaderna faller helt på presstödsnämnden. Kostnaderna avser en handläggande tjänsteman samt tillfälliga konsultinsatser för prövning av ansökningar om stöd.

Det är angeläget att de organisationer m. fl. som kan komma i fråga

för stöd för sina tidskrifter får information om vilka regler som gäller. Jag delar därför utredningens uppfattning att RSV och presstödsnämnden gemensamt bör ge ut en informationsbroschyr om tidskriftsstödet. Kostnaderna för broschyren kommer att bli begränsade; varför jag räknar med att de skall rymmas inom ramen för de medel som har anvisats RSV för utbildning och information.

6.1.8 Tryckfrihetsrättsliga frågor

Utredningen har ansett att förslagen inte på något sätt kan anses strida mot tryckfrihetsrätten. Utredningen har framhållit att stödet tvärtom torde medföra att fler människor får möjlighet att uttrycka sin mening och delta i den allmänna debatten, varigenom yttrandemöjligheterna förstärks. LO anför i sitt remissvar att ett uteblivet stöd till organisationstidskrifterna skulle kunna medföra avsevärda risker för yttrandefriheten genom att många värdefulla pressröster skulle tvingas till en mer dämpad tillvaro eller t. o. m. till tystnad. Jag delar denna uppfattning. Svea hovrätt och massmedieutredningen anser inte att utredningens förslag kan anses strida mot tryckfrihetsförordningen. Svea hovrätt understryker dock att grundläggande materiella regler rörande stöd till tidskrifter bör meddelas i lag. TU anser att det föreslagna stödet kan komma att snedvrída konkurrensen mellan veckopress och organisationstidskrifter och anser därför att en tryckfrihetsrättslig granskning av stödet bör genomföras före ett genomförande av reformen. FACTU pekar i sitt remissvar på några fall där det enligt föreningens uppfattning torde föreligga konkurrenssituationer som kan påverkas av stödet. FACTU anser dock att dessa situationer kan undvikas genom att också fackpressen görs stödberättigad.

Presstödsnämnden anser att utredningen säkerligen har rätt i att organisationstidskrifter vanligtvis inte arbetar på marknader med konkurrens, men menar ändå att utredningen inte närmare har belyst i vilken utsträckning det finns tidningar som till innehållet är jämförbara med organisationstidskrifter men som på grund av utgivarens förhållanden inte får stöd enligt utredningens förslag.

För egen del anser jag att det måste ställas höga krav på utformningen av de regler som gäller stöd till tidningar och tidskrifter. Reglerna för det stöd jag nu har föreslagit är av automatisk karaktär. Regelsystemet utesluter möjligheter till påverkan av enskilda tidskrifters innehåll från statsmakternas sida. Inte heller i övrigt kan stödet anses strida mot tryckfrihetsförordningen. Stödet är i relation till kostnaderna för tidskriftsutgivningen så blygsamt att en snedvridning av konkurrensförutsättningarna knappast är möjlig. Av samma skäl anser jag inte heller att stödet påverkar förhållandet mellan organisationspressen och veckopressen. Det finns mot den bakgrunden och de uttalanden som har gjorts av juridiskt sakkunniga instanser under remissbehandlingen

enligt min mening inte anledning att göra någon särskild tryckfrihetsrättslig granskning av stödet. Det bör emellertid ankomma på presstödsnämnden att följa utfallet av stödet och rapportera om detta skulle snedvrída konkurrensförhållandena mellan tidskrifter med likartat innehåll som får resp. inte får stöd.

Svea hovrätt har framfört synpunkten att grundläggande materiella regler på pressområdet bör meddelas i lag och inte i förordning som utfärdas av regeringen. Reglerna för stödet till dagspressen har hittills givits genom författning som har utfärdats av regeringen sedan riksdagen har fattat beslut om grunderna för presstödet. Jag finner det naturligt att samma ordning tillämpas för det nu aktuella stödet till organisationstidskrifterna.

6.1.9 Övriga frågor

Utredningen har föreslagit att handikapporganisationernas tidskrifter, utöver det föreslagna organisationstidskriftsstödet, för sin hälsovårdsupplysande verksamhet skall kunna få bidrag från anslaget till hälsovårdsupplysning under socialdepartementets huvudtitel. Ingen remissinstans har haft något att erinra mot detta förslag. Efter samråd med statsrådet Troedsson vill jag anföra att jag i princip biträder utredningens förslag.

HCK har angående handikapptidskrifterna anfört att stödet för de tidskrifter som överförs till talband och punktskrift inte bör få formen av ett renodlat distributionsstöd. Enligt min mening är det inte möjligt att inom ramen för ett generellt och automatiskt verkande system av den typ jag här har föreslagit konstruera speciella regler för stöd till tidskrifter i blindskrift. Sådana tidskrifter förmedlas f. n. utan kostnad av postverket. Detta utesluter självfallet inte att behovet av stöd till dessa tidskrifter kan vara stort. I denna fråga vill jag emellertid hänvisa till vad chefen för utbildningsdepartementet och statsrådet Troedsson i annat sammanhang har föreslagit i frågan om insatser för handikappades kulturella verksamhet m. m.

Utredningen har framhållit att vad utredningsresultatet har visat om organisationspressens stora spridning och höga läsvärde borde leda till en ökad användning av dessa tidskrifter för samhällsinformation. Några remissinstanser hävdar att samhällsinformation i annonsform måste betraktas som en form av presstöd.

Valet av medier för samhällsinformation måste enligt min mening grundas på medborgarnas behov. Samhällsinformation i annonsform kan alltså inte betraktas som en form av presstöd. I praktiken har dock samhällsinformationen kommit att gynna mindre dagstidningar eftersom tidningsannonseringen sker enligt principen att ingen medborgare skall utestängas från samhällsinformation på grund av sitt val av dagstidning. Framför allt de regionspridda fådagarstidningarna har på detta sätt

kunnat öka sina annonsintäkter. Det ankommer på nämnden för samhällsinformation att samla och förmedla erfarenheterna på samhällsinformationens område och att lämna statsmyndigheterna råd i fråga om annonsering. Jag utgår från att nämnden kommer att ta del av tidskriftsutredningens undersökningar.

Utredningen har föreslagit att stöd till olika former av samverkan mellan tidskrifter bör övervägas inom ramen för det stöd som f. n. utgår för samverkan inom dagspressen. Utredningens förslag har föranletts av en skrivelse från FACTU. Förslaget har inte mött någon erinran bland remissinstanserna. Några remissinstanser har särskilt pekat på behovet av fortbildning för tidskriftsjournalister.

För egen del anser jag det motiverat att söka stimulera olika former av samverkan inom tidskriftsutgivningen. Syftet med stöd till sådan samverkan bör vara att åstadkomma besparingar och rationaliseringar inom tidskriftsutgivningen och i första hand bör därför projekt vars vinster också kan tillgodoräknas andra än de direkt deltagande tidskrifterna stödjas. Exempel på tänkbara samverkansprojekt kan vara upphandling av tryckeri- eller distributionstjänster. Några särskilda krav i övrigt på verksamhetens karaktär bör i detta sammanhang inte ställas, utan det bör ankomma på presstödsnämnden att göra nödvändiga prioriteringar mellan olika typer av projekt. Verksamheten bör bedrivas försöksvis och utvärderas av presstödsnämnden. För budgetåret 1977/78 beräknar jag ett medelsbehov av 100 000 kr. för den av mig förordade försöksverksamheten.

Fortbildningsverksamhet för journalister kan bedrivas i form av enstaka kurser t. ex. i anslutning till den utbildning för journalister som kommer att ges vid de i prop. 1976/77: 59 föreslagna högskoleenheterna i Stockholm och Göteborg. Fortbildning för journalister har också givits inom ramen för den s. k. FOJO-verksamheten i Kalmar. Det ankommer emellertid på de lokala instanserna att besluta om den närmare utformningen av fortbildningsverksamheten.

6.2 Stöd till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska

6.2.1 Bakgrund

Under senare år har frågan om stöd till tidningar på andra språk än svenska som utges bland invandrargrupper i Sverige ägnats ökad uppmärksamhet i samhällsdebatten. Frågan har tagits upp såväl i presspolitiska som i invandrapolitiska sammanhang.

Jag har i det föregående lämnat en översikt av statsmakternas tidigare behandling av denna fråga. Som har framgått av denna översikt uttalade riksdagen våren 1975 (InU 1975: 6), i samband med behandlingen av riktlinjerna för invandrar- och minoritetspolitiken, att tidningar och tid-

skrifter på annat språk än svenska som utges i Sverige bör få ett särskilt statligt stöd. Stödet skulle ges inom ramen för en försöksverksamhet för vilken statens invandrarverk skulle svara. För innevarande budgetår har 600 000 kr. anslagits för verksamheten. Riksdagen återkom därefter under våren 1976 (KU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 254) till frågan i samband med behandlingen av det statliga stödet till dagspressen. Riksdagen begärde då att regeringen skulle se över frågan om stöd till tidningar på annat språk än svenska. Enligt utskottets mening måste dock stödet till dessa tidningar utgå i annan ordning än den som gäller för presstödet i övrigt. Därvid framhölls vikten av att detta stöd utformades så att det så långt som möjligt skulle få samma effekter som det allmänna presstödet — dvs. befrämja en fri debatt och opinionsbildning. Rent principiellt borde det stöd som ges till dessa tidningar enligt utskottet inrymmas i det allmänna presstödet.

Den av riksdagen begärda översynen har nu verkställts inom regeringens kansli.

I Sverige utges f. n. mer än hundra publikationer på andra språk än svenska bland invandrargrupper och språkliga minoriteter. Merparten av dessa publikationer har karaktären av medlemsblad och utges mera sporadiskt. Ett trettioital av publikationerna kan betecknas som tidningar eller tidskrifter i vedertagen mening. Av dem är ett mindre antal att betrakta som nyhetstidningar, och av dessa nyhetstidningar är två fristående medan övriga har olika invandrarorganisationer som utgivare. Merparten av de mera regelbundet utkommande publikationerna på andra språk än svenska kan således med hänsyn till sin periodicitet betecknas som tidskrifter.

Eftersom invandringen till Sverige inleddes först för några årtionden sedan och omfattar ett stort antal språkgrupper är det kännetecknande för utgivningen av de nu aktuella publikationerna att den är ojämn och stadd i ständig utveckling. Detta förhållande har accentuerats genom att en rad nya invandrargrupper som tidigare inte har varit företrädade i Sverige har kommit hit under de senaste tio åren.

Av det material som har insamlats framgår att gruppen tidningar på andra språk än svenska är mycket heterogen och arbetar under mycket skiftande förhållanden. Med hänsyn till detta och till att det är fråga om ett relativt litet antal tidningar är marknadsanalyser, liknande dem som har gjorts för svenskspråkiga tidningar, knappast genomförbara. Marknadsförhållandena för tidningar på andra språk än svenska är inte desamma som för svenskspråkiga tidningar och dessutom ofta mer komplicerade.

Det torde f. n. bara finnas två språkgrupper där det finns utrymme för mer än en tidning med veckoutgivning, nämligen den finska och den estniska. Av de tre tidningar som i dag utges med ett nummer eller fler per vecka och alltså i den meningen uppfyller kravet på allmän nyhets-

tidning av dagspresskaraktär enligt förordningen (SFS 1976: 336) om stöd till dagstidningar är två på finska och en på estniska. I dag torde endast en av dessa tidningar uppfylla samtliga villkor som uppställs i presstödsförordningen med undantag för villkoret beträffande språket.

Det finns bland de tidningar som har en glesare utgivning än ett nummer per vecka flera som har starka ambitioner att försöka öka sin utgivningsfrekvens.

Vad gäller organisationstidskrifterna kan man konstatera att dessa ofta har lägre faktiska kostnader än jämförbara svenskspråkiga tidskrifter, trots att det är sannolikt att det ställer sig dyrare att ge ut tidningar på andra språk än svenska. Detta förklaras troligen av att invandrarorganisationerna har mindre resurser för tidningsutgivning än svenska organisationer. Flera tidningar distribueras inte heller som utgivarkorsband — dels av kostnadsskäl, dels därför att man saknar ett centralt medlemsregister.

6.2.2 Utgångspunkter för stöd till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska

Tidningar och tidskrifter på det egna språket har en viktig uppgift att fylla för invandrargrupper och språkliga minoriteter. Under den första tiden i det nya landet är de ofta oumbärliga som medel för information om den nya omgivningen och om samhällets olika anordningar för att invandrarna skall finna sig till rätta. Med tiden får tidningarna på det egna språket även en betydelsefull roll som opinionsbildande organ inom den egna etniska gruppen och upplevs alltmera som ett uttryck för gruppens kulturella identitet och integritet. De kan även bidra till att bibehålla och utveckla minoritetsspråken i Sverige. Den mångfald av tidningar på svenska som växte upp bland svenskarna i Nordamerika är ett talande exempel på de egna tidningarnas stora betydelse för invandrare.

På invandrantidningarna vilar samma uppgifter som på andra massmedier, nämligen att ge information i samhällsfrågor, att kommentera skeendena i samhället, att granska den verksamhet som utövas av de inflytelserika i samhället och att främja kommunikationen inom olika grupper i samhället. I förhållande till andra massmedier är det framför allt för samhällsinformationen och för gruppkommunikationen som invandrarnas tidningar är av speciell betydelse. I likhet med vad som gäller för stöd till svenskspråkiga tidningar måste ett presstöd till invandrarnas tidningar i första hand motiveras med dessa tidningars betydelse för den demokratiska processen i vårt samhälle. Denna är uppenbar vad gäller de tidningar som riktar sig till de grupper invandrare som har kommit till Sverige under senare år och alltså ännu inte har hunnit lära sig svenska så väl att de kan följa den politiska debatten i svenska dagstidningar och tidskrifter. Redan av allmänna presspolitiska skäl är det

därför motiverat att överväga statligt stöd till de nu aktuella tidningarna. Till de presspolitiska motiven kommer även motiv av invandrar- och minoritetspolitisk karaktär. Invandrantidningarna kan ofta på ett effektivt sätt föra ut angelägen samhällsinformation till invandrare. De medverkar — i enlighet med de riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som statsmakterna antog år 1975 — till att vidga de språkliga minoriteternas möjligheter till en verksamhet på det egna språket.

Invandrantidningarna arbetar ofta under särskilt besvärliga ekonomiska villkor. Redan det faktum att de ges ut på ett annat språk än svenska ökar deras kostnader och försvårar ur tryckteknisk och redaktionell synvinkel deras verksamhet i förhållande till svenskspråkiga publikationer.

För egen del anser jag att de nuvarande stödmöjligheterna för tidningar på minoritetsspråk är otillräckliga med hänsyn till dessa tidningars betydelse. Jag vill här erinra om att det uttryckligen angavs i regeringsdeklarationen att diskrimineringen av invandrar- och minoritetstidningar bör upphöra.

Utgångspunkterna för ett statligt stöd till invandrarnas tidningar bör enligt min mening vara desamma som för stödet till svenskspråkiga tidningar. Det är alltså dessa tidningars uppgifter i den demokratiska processen som motiverar ett statligt stöd till dem. Syftet bör, i likhet med vad som nu gäller för stödet till dagspressen och vad jag tidigare har förordat skall gälla för stödet till organisationstidskrifterna, vara att det skall finnas en mångfald som kan skapa valfrihet och ge möjligheter till en allsidig debatt och opinionsbildning. Möjligheter till och oro för ingrepp mot enskilda tidningar bör förhindras genom att så långt som möjligt automatiskt verkande regler utformas.

Jag kommer i det följande att föreslå att ett särskilt presstödet skapas för tidningar som utges i Sverige på andra språk än svenska och som riktar sig till invandrare i Sverige. Detta bör till sin utformning och allmänna inriktning i allt väsentligt byggas upp på samma sätt som stödet till fådagarsutgivna dagstidningar och till organisationstidskrifter. Avvikelserna bör praktiskt taget helt bestå av mer liberala regler vad gäller sådana faktorer som upplaga och periodicitet samt av att stödet till enskilda tidningar i allmänhet bör överstiga de stödbelopp som kan utgå för motsvarande svenskspråkiga tidningar. Motivet härför är bl. a. de särskilda kostnader som utgivning av tidningar på andra språk än svenska medför. Med hänsyn till de stora stödbelopp jag kommer att föreslå framstår det å andra sidan som angeläget att skapa skydd mot spekulering i utgivning av tidningar och tidskrifter på invandrarpråk. Detta anser jag i första hand bör tillgodoses genom krav på utgivaren och hans syften med utgivningen. Jag vill också understryka att denna del av tidskriftsmarknaden är otillräckligt känd och att den också, till skillnad från den svenska dagspress- och organisationspressmarknaden,

är mycket föränderlig. Nya invandrargrupper kommer till, invandrarnas organisationer utvecklas och förändras. Tidningsutgivningen kan därför förändras ganska hastigt. Det måste alltså finnas utrymme för nya invandrargrupper att skapa de tidningar och tidskrifter man anser nödvändiga, medan det saknas motiv för att med statliga bidrag år efter år upprätthålla en utgivning som det inte längre finns intresse för.

Av vad jag nu har sagt framgår att effekterna av ett stöd måste följas noga. Jag anser det inte heller uteslutet att förändringar av reglerna kan bli nödvändiga, både med hänsyn till stödets effekter och till förändrade förhållanden bland tidningarna. Utgångspunkten bör dock vara att automatiskt verkande regler som gör det möjligt för utgivarna att överblicka och planera sin utgivning alltid skall finnas.

Inom de större invandrargrupperna finns vissa förutsättningar för redaktionell konkurrens, och i ett par fall kan en sådan redan anses finnas. Konkurrens kan här förekomma mellan tidningar med relativt stora olikheter i periodicitet. Mot bakgrund av detta anser jag det angeläget att bidragsbeloppet inte varierar alltför mycket mellan olika typer av tidningar. Detta skulle kunna leda till att konkurrenssituationer förtrycks och att således bidragsgivningen till en tidning kan medföra att en annan tidning får stora svårigheter. Staten bör inte heller genom sin bidragsgivning uppmuntra dyrbara projekt som i längden inte kan överleva ens med generösa bidrag från statsmakterna.

Jag förordar av de skäl jag nu har redogjort för att ett fast bidrag införs till *allmänna nyhetstidningar* på andra språk än svenska som riktar sig till invandrare i Sverige och som utkommer med minst 24 nummer per år. Bidragsbeloppet bör endast variera med stigande periodicitet. För *medlemstidningar*, som inte uppfyller kraven på allmänna nyhetstidningar, bör bidraget konstrueras som ett fast bidrag samt ett visst belopp för varje exemplar som distribueras som utgivarkorsband till medlemmarna. Denna stödform bör endast avse tidningar utgivna av invandrarnas riksorganisationer. För *övriga tidningar* och tidskrifter bör behovsprövade bidrag införas.

Därmed bör dessa tidningar inte komma i fråga för stöd vare sig enligt förordningen (1976: 336) om stöd till dagspressen eller enligt de regler jag tidigare i dag har förordat för stöd till organisationstidskrifter eller för det stöd till kulturtidskrifter som chefen för utbildningsdepartementet senare denna dag kommer att föreslå.

För att en tidning eller tidskrift på annat språk än svenska över huvud taget skall komma i fråga för stöd från statsmakternas sida bör enligt min mening vissa grundläggande krav vara uppfyllda. Stöd bör endast utgå till sådana tidningar som riktar sig till invandrare och språkliga minoriteter i Sverige och huvudsakligen innehåller material om svenska förhållanden. Syftet med stödet bör, som jag tidigare har anfört, vara att skapa bättre förutsättningar för information, debatt och opinions-

bildning bland invandrare i Sverige. Detta innebär — i likhet med vad som krävs för att dagstidningar på svenska skall bli stödberättigade — ett krav på en viss inriktning av innehållet. Jag vill dock understryka att detta inte innebär någon styrning av innehållet från statsmakternas sida. Vidare bör en tidning eller tidskrift för att komma i fråga för stöd ha sin huvudredaktion i Sverige samt ha sin huvudsakliga spridning inom Sverige. Också dessa krav syftar till att garantera att stöd endast utgår till sådana tidningar som riktar sig till invandrare i Sverige.

6.2.3 Stöd till allmänna nyhetstidningar

Till allmänna nyhetstidningar på andra språk än svenska som utkommer med minst 24 nummer per år, som riktar sig till invandrare i Sverige och som innehåller aktuell information och debatt i samhällsfrågor och allmänt nyhetsmaterial bör bidrag utgå med 300 000 kr. För varje nummer fr. o. m. 25 t. o. m. 52 bör vidare utgå 7 000 kr. och för varje nummer utöver 52 2 000 kr. Tidning som har lägre periodicitet än ett nummer per vecka bör vara berättigad till detta bidrag endast om utgivaren är en invandrarorganisation av rikskaraktär enligt de riktlinjer som lagts fast i prop. 1975: 26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m. Enligt min mening bör även följande villkor uppställas: Tidningen skall ha minst 2 000 försålda exemplar per nummer, inkl. eventuella medlemsexemplar. Med försålda exemplar förstås i detta sammanhang även lösnummerförsålda exemplar. Dock bör huvuddelen av upplagan vara abonnerad och/eller bestå av medlemsexemplar. Minst 90 % av upplagan bör vara spridd inom Sverige och tidningen bör ha såväl sin redaktion som sin utgivningsort, dvs. den ort där huvudredaktionen är belägen, i Sverige. Varje nummer bör bestå av minst 12 sidor, räknat efter tabloidformat. I det fall ett annat format används får en omräkning ske. Tidningen bör vidare till högst 25 % bestå av annonser. Minst 75 % av det redaktionella innehållet bör vara skrivet på annat språk än svenska. Vidare bör antalet friexemplar ej få överstiga 1 000 per utgivningstillfälle.

Jag skall nu närmare kommentera det av mig föreslagna stödet. För den svenskspråkiga dagspressen är begreppet "allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär" ett vedertaget begrepp. Detta innebär bl. a. ett visst krav på bredd och aktualitet i innehållet. Enligt min mening bör detta begrepp kunna tillämpas också på allmänna nyhetstidningar på andra språk än svenska. Kravet på aktualitet måste dock ställas lägre på de tidningar som utkommer mer sällan än vad som accepteras för svenska dagstidningar i stödsammanhang.

De övriga kraven syftar dels till att undvika att tidningar utges i primärt syfte att erhålla statligt stöd och att stöd utgår för annan tidningsutgivning än den avsedda, dels till att förhindra att invandrarnas orga-

nisationer lockas att starta tidningar som inte i längden har några möjligheter att överleva ens med generösa bidrag från statsmakterna.

Kravet på en viss storlek på upplagan, liksom på att huvuddelen skall vara abonnerad eller utgöras av medlemsexemplar syftar dels till att skapa garantier för att det verkligen finns ett behov av tidningen, dels till att den tidning som stöds skall ha vissa garanterade inkomster vid sidan av det statliga stödet. Utan sådana kan inte ens statligt stöd av den omfattning det här är fråga om trygga utgivningen. Det saknas också helt motiv för statsmakterna att på detta sätt stödja tidningar utan en dokumenterad efterfrågan bland läsarna. Kraven på spridning och på att redaktionen skall vara belägen i Sverige har jag tidigare kommenterat. Kravet på en viss omfattning av tidningens innehåll syftar främst till att skapa garantier mot spekulation i utgivning av tidningar på andra språk än svenska. Ett fast stödbelopp av den storlek jag föreslagit kan nämligen överstiga de totala kostnaderna för framställning och distribution av en tidning med ett litet antal sidor. Det minsta tillåtna omfånget på det redaktionella materialet blir enligt mitt förslag nio sidor i tabloidformat för en tidning som innehåller 25 % annonser.

6.2.4 Stöd till riksorganisationernas medlemstidningar

För invandrarnas riksorganisationers medlemstidningar bör stöd utgå dels med ett fast belopp på 2 500 kr. per tidning, dels med 90 öre för varje medlemsexemplar som distribueras som utgivarkorsband. För tidningar som utkommer med 10 till 15 nummer per år bör bidraget förhöjas med 10 %, för tidningar som utkommer med 16—23 nummer med 20 %. Vad gäller spridning, redaktion, utgivningsort, omfång, annonsandel och språk bör kraven vara desamma som jag har föreslagit skall gälla för de allmänna nyhetstidningarna. För att en tidning skall bli stödberättigad bör antalet medlemsexemplar vara minst 500 per nummer. Därutöver bör högst 500 friexemplar i genomsnitt per nummer vara stödberättigade.

Detta förslag ansluter i allt väsentligt i sin konstruktion till vad jag tidigare har föreslagit beträffande stöd till organisationstidskrifter på svenska. I det här aktuella stödet vill jag emellertid endast inbegripa tidskrifter som utges av invandrarorganisationer av rikskaraktär.

För detta stöd bör vidare gälla att det får utgå för maximalt 23 nummer per år och med högst 225 000 kr. Enligt min uppfattning bör en tidning med tätare utgivning också uppfylla kraven på allmän nyhetstidning, varför ett stöd för tätare utgivning än 23 nummer per år enligt detta förslag inte bör bli aktuellt.

De av mig föreslagna beloppen utgör i allmänhet drygt det dubbla av vad motsvarande svenskspråkiga tidskrifter skulle få enligt mitt förslag till stöd till organisationstidskrifter.

6.2.5 Stöd till övriga tidningar

Det finns en rad tidningar och tidskrifter som inte uppfyller de av mig föreslagna kraven för stöd till allmänna nyhetstidningar och riksorganisationernas medlemstidningar. Jag måste här också upprepa att kännedomen om tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska är bristfällig och att det är fråga om en mycket föränderlig marknad. Det är därför angeläget att det skapas utrymme för bidrag till tidningar med annan inriktning, liksom för dem som inte uppfyller alla krav för övriga stödformer. Denna grupp tidningar är emellertid så oenhetlig och mångskiftande att — i likhet med vad som f. ö. också gäller svenskspråkiga kulturtidskrifter — några generella regler för stöd inte kan uppställas. Jag förordar därför att statens invandrarverk, liksom hittills, skall få disponera vissa medel för stöd till tidningar och tidskrifter. För dessa medel bör fastställas följande riktlinjer: Stöd bör endast beviljas tidningar och tidskrifter som har sin redaktion i Sverige och sin huvudsakliga spridning inom landet. Tidningarna skall rikta sig till invandrare i Sverige och till största delen vara skrivna på andra språk än svenska. Vidare bör annonsandelen inte få överstiga 25 %. Stödbeloppens storlek bör fastställas med utgångspunkt i behovet av stöd, vilket i sin tur bör fastställas genom att tidningen i sin ansökan om stöd redovisar en budget samt utfallet av sin verksamhet under föregående år. Stöd bör endast beviljas för sådana tidningar för vilka intäkterna understiger utgifterna och för vars utgivning ägaren har otillräckligt stöd från annat håll. Beloppen får inte i något fall överstiga det beräknade underskottet. En förutsättning för stöd bör vidare vara att det finns en efterfrågan på tidningen, dokumenterad som försäljning av flertalet exemplar eller som ett inte oväsentligt stöd från en invandrarorganisation. Slutligen bör inte stödet få utgå med mer än 50 % av vad tidningen skulle ha fått om den varit bidragsberättigad som allmän nyhetstidning eller som medlemsblad. Så stora belopp bör det dock enligt min mening bara bli fråga om i rena undantagsfall — jag vill här erinra om att det av mig föreslagna stödet till medlemstidningar är mer än dubbelt så stort som det föreslagna stödet till svenskspråkiga organisationstidskrifter. Större belopp bör endast få beviljas i samråd med presstödsnämnden. För stöd till gruppen övriga tidningar bör statens invandrarverk få disponera 150 000 kr.

Jag vill i sammanhanget ta upp frågan om stöd till tidningen Haparandabladet. Haparandabladet, som innehåller material både på finska och svenska, har tidigare fått produktionsbidrag. Tidningen har dock för hög täckningsgrad inom utgivningskommunen för att få produktionsbidrag enligt de nya regler som gäller fr. o. m. år 1976. F. n. utgår avtrappat produktionsbidrag och utvecklingsbidrag till Haparandabladet. Med hänsyn till de speciella språkliga förhållandena i Tornedalen har jag för avsikt att föreslå att presstödsnämnden får i uppdrag att belysa denna tidnings problem.

6.2.6 Stöd till nyetablering, periodicitetshöjning och vid ojämlika konkurrensförutsättningar

Några av de invandrarorganisationer som i dag ger ut medlemsblad med en utgivningsfrekvens på ca en gång per månad har planer på och ambitioner att öka utgivningen. Det är också sannolikt att det, som jag tidigare har anfört, kommer att tillkomma nya invandrargrupper som önskar starta egna tidningar. Såväl nyetableringar som periodicitetshöjningar bör enligt min mening kunna underlättas genom täta utbetalningar av stöd. Stöd bör endast beviljas sådana projekt som bedöms kunna uppfylla dels de villkor för stöd som jag tidigare har föreslagit skall gälla för att en tidning över huvud taget skall kunna komma i fråga för stöd, dels att tidningen beräknas kunna fylla opinionsbildande och samhällsinformativa syften. Vidare bör gälla att utgivaren, med det stöd som det kan bli fråga om, kan förväntas upprätthålla utgivningen i beräknad omfattning under överskådlig tid. Stöd för nyetablering av allmän nyhetstidning eller för periodicitetshöjning till 24 nummer per år eller mer bör endast få beviljas sådana projekt som bedöms kunna uppfylla de villkor jag tidigare har föreslagit skall gälla för stöd till allmänna nyhetstidningar. Stöd för nyetablering av tidskrifter bör endast få beviljas sådana projekt som bedöms uppfylla villkoren för stöd för riksorganisationernas medlemsblad resp. övriga tidskrifter.

Ett rimligt krav på en enskild eller organisation som vill starta en tidning är att en utvecklingsplan för tidningen kan uppvisas. Denna plan bör innehålla uppgifter om budget och finansieringskällor och planerad redaktionell kapacitet. Med utgångspunkt i denna skall invandrarverket i samråd med presstödsnämnden bedöma dels realismen i projektet, dels om tidningen efter ett år kan tänkas uppfylla de villkor jag tidigare har förordat skall gälla.

För att undvika spekulationsstarter bör vidare stödet, i likhet med vad som gäller etableringsstöd för svenskspråkiga dagstidningar, beviljas i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån som efterges efter ett år om villkoren då har uppfyllts. Här bör dock, också i likhet med vad som gäller etableringsstödet för svenskspråkiga dagstidningar, gälla att hela eller delar av lånet får efterges även om alla villkor inte har uppfyllts om särskilda skäl föreligger. Jag vill understryka att det måste vara grundläggande för en ansvarsfull presspolitik att syfta till god hushållning och till att tillgängliga resurser — i detta fall såväl statens medel som utgivarens — tas väl till vara.

Det kan enligt min mening inte uteslutas att det i något enstaka fall kan inträffa att en tidning får sina konkurrensförutsättningar allvarligt försämrade till följd av att en annan tidning inom samma språkgrupp får stöd som allmän nyhetstidning eller medlemstidning. För att undvika detta bör bidrag efter särskild prövning och beräknat efter det faktiska behovet kunna utgå till sådan tidning. Bidraget bör i detta fall få utgå

med högre belopp än vad jag har föreslagit beträffande övriga tidskrifter. Detta bidrag bör dock enligt min mening utdelas med stor restriktivitet. Denna typ av bidrag bör enligt min uppfattning endast bli aktuell i fall där tidningen eller tidskriften har en för liten upplaga, en för låg andel abonnerade exemplar eller för låg periodicitet för att kunna få stöd som allmän nyhetstidning eller medlemstidning för riksorganisation. Detta stöd bör därför endast utgå till sådana tidskrifter som uppfyller övriga villkor för allmän nyhetstidning resp. medlemstidning.

6.2.7 Administration och handläggning samt kostnadsberäkning

Den närmare utformningen av handläggningen ankommer det på regeringen att besluta om. Jag vill här emellertid för riksdagens information närmare beröra ett par frågor.

Stödet bör administreras av statens invandrarverk efter samråd med presstödsnämnden. Ansökan om stöd bör inges till statens invandrarverk, som har att göra de invandrapolitiska bedömningarna. Handläggningen av stöd till allmänna nyhetstidningar och till riksorganisationernas medlemsblad bör i allmänhet kunna ske med mycket begränsade insatser från presstödsnämnden. Nämndens medverkan bör i första hand avse de ekonomiska bedömningarna, och då särskilt vid beslut om stöd vid nyctablering, periodicitetshöjning, ojämlika konkurrensförhållanden samt om större bidrag till övriga tidskrifter. I inledningsskedet kan dock presstödsnämndens medverkan krävas också i andra fall. Granskning och kontroll av lämnade uppgifter bör helt ankomma på statens invandrarverk.

Bidraget bör enligt min mening utgå redan för kalenderåret 1977. Om medel anvisas på tilläggsbudget för innevarande budgetår kan den första utbetalningen ske redan före 1 juli 1977. Fortsättningsvis bör bidrag utbetalas tidigast den 1 maj det år stödet avser och baseras på uppgifter som avser året före stödåret.

Det bör ankomma på tidningsutgivarna att lämna statens invandrarverk och presstödsnämnden de upplysningar och styrkta uppgifter som behövs för bedömningen av om stöd skall utgå och stödbeloppets storlek. För åren 1977 och 1978 kommer inte fullständiga uppgifter att kunna tas fram. Besluten måste således för dessa år baseras på ett ofullständigt underlag vad gäller vissa av stöd villkoren. Det bör ankomma på invandrarverket och presstödsnämnden att här göra erforderliga bedömningar. För bidrag till nystartade tidningar och vid periodicitetshöjningar får bedömningen grundas på kortare perioder än ett år. För år 1977 kan det vidare bli aktuellt att beräkna bidrag till medlemstidningar med ledning av uppgifter som avser år 1977, eftersom det kan förutsättas att vissa tidningar först under år 1977 kommer att övergå till utgivarkorsband.

Beräkningarna av medelsbehovet för de olika formerna av stöd till invandrartidningarna blir av flera skäl mycket osäkra. Det är exempelvis inte möjligt att bedöma hur många tidningar som under de närmaste åren kommer att uppfylla kraven på allmänna nyhetstidningar resp. medlemstidningar. Jag uppskattar medelsbehovet till sammanlagt 2,5 milj. kr. för innevarande budgetår och 3,5 milj. kr. för budgetåret 1977/78. För budgetåret 1977/78 har under tolfte huvudtitelns reservationsanslag Åtgärder för invandrare beräknats 600 000 kr. för stöd till tidningar på andra språk än svenska. Med hänsyn härtill blir ökningen av medelsbehovet endast 2,9 milj. kr. utöver vad som har föreslagits i prop. 1976/77: 100. Den relativt kraftiga ökningen av medelsbehovet mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78 beror på att jag räknar med att några tidningar med hjälp av stödet kommer att öka sin utgivning och bli bidragsberättigade som allmänna nyhetstidningar.

I frågan om stöd till tidningar på andra språk än svenska har jag särskilt samrått med statsrådet Ullsten.

6.3 Samdistributionsrabatt för dagstidningar

Samdistributionsrabatt för dagstidningar infördes den 1 januari 1970 (prop. 1969: 48, SU 1969: 107, rskr 1969: 251). Syftet var att med hjälp av rabatten stimulera tidningarna till ökad samdistribution för att uppnå totalt sett lägre distributionskostnader och en kostnadsfördelning mellan de deltagande tidningsföretagen som gav ökad jämställdhet i konkurrensen. Samdistributionsrabatten har blivit en betydande framgång. F. n. står endast en abonnerad flerdagartidning helt utanför systemet.

Gällande bestämmelser har meddelats i förordningen (1976: 336) om statligt stöd till dagstidningar. Rabatt utgår för varje abonnerat exemplar av dagstidning som distribueras av postverket i särskild tidningsutdelningstur eller lantbrevbäringstur eller av särskilt distributionsföretag under förutsättning att minst två tidningsföretag deltar i samdistributionen. Tidningsföretagen måste avstå från egen distribution på alla de orter där samdistribution förekommer och den egna tidningen kan medfölja. De i samdistributionen deltagande tidningarna betalar inom samma distributionsområde ett enhetligt pris per distribuerat exemplar (den s. k. likaprisprincipen). Priset kan emellertid differentieras om tidningarnas exemplarvikt är mycket olika.

Rabatten utgår med tre öre för varje samdistribuerat exemplar. För budgetåret 1977/78 har under åttonde huvudtitelns förslagsanslag Stöd till dagspressen beräknats 28 milj. kr. till samdistributionsrabatt (prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 138).

Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) har i skrivelse till regeringen den 15 december 1976 föreslagit att samdistributionsrabatten till

dagstidningar skall höjas från nuvarande tre öre till sex öre. TU framhåller att om pågående förhandlingar i Göteborgsområdet leder till att samdistribution upprättas också där kommer 80 % av dagspressupplagan att samdistribueras. Återstående 20 % distribueras av postverket. Detta visar enligt TU att samdistributionsrabattens syfte har uppnåtts — den samhällsekonomiskt dyrbara och orationella dubbleringen av tidningsdistributionen har upphört och distributionen används inte längre som ett konkurrensmedel mellan tidningarna, vilket främst är till fördel för de glest spridda andratidningarna. Samdistributionsrabatten har också medfört stora fördelar för konsumenterna. Förutsättningarna för samdistributionsrabattens framgång har enligt TU varit dels att de inom varje område dominerande tidningarna har avstått från de fördelar ur konkurrenssynvinkel som egendistribution skulle ha gett dem, dels att de tidningar som genom övergång till samdistribution har fått ökade kostnader har kunnat kompenseras för detta via rabatten.

TU framhåller att distributionskostnaderna sedan år 1972, då rabatten senast höjdes, har ökat med 100 %, och att de under år 1977 väntas öka med ytterligare 35 %. Att återföra rabatten till 1972 års nivå kräver enligt TU en höjning till sex öre. TU anser att om rabatten inte återförs till 1972 års nivå finns det risk för att likaprisprincipen inte kan upprätthållas och t. o. m. för att en återgång till egendistribution skulle kunna ske.

Presstödsnämnden har i yttrande över TU:s skrivelse vitsordat TU:s redovisning av kostnadsutvecklingen, som enligt nämnden innebär att rabattens andel av de totala distributionskostnaderna har minskat från ca 12—15 % till 6—7 %. Man kan enligt nämnden på grund härav inte bortse från riskerna att i vart fall de större högtäckningstidningarna kan överväga en återgång till distribution i egen regi på utgivningsorten. De nuvarande reglerna gör det enligt nämnden möjligt för en tidning att på utgivningsorten anordna distribution i egen regi medan den samtidigt på andra orter kan delta i samdistribution som anordnas av något av distributionsföretagen och där erhålla samma pris som övriga tidningar. Härigenom går tidningen visserligen miste om rabatten på utgivningsorten men detta kan mer än väl uppvägas av kostnadsminskningen. För att stärka systemet krävs enligt nämnden såväl en höjning av rabatten som en ändring av de gällande reglerna.

Presstödsnämnden framhåller att en fördubbling av rabatten skulle innebära en kostnadsökning med 28 milj. kr. Om det av ekonomiska eller andra skäl inte bedöms möjligt att fördubbla rabatten anser presstödsnämnden att en differentiering av rabatten — innebärande att rabatt skall utgå med sex öre upp till ett visst antal årsexemplar och där efter utgå med oförändrat tre öre — bör kunna övervägas. Presstödsnämnden anger två alternativ för en sådan differentiering. En rabatt på sex öre för de första 21 000 000 exemplaren, dvs. en upplaga motsva-

rande de största landsortstidningarnas, och tre öre för exemplar däröver skulle enligt nämnden medföra en extra kostnad på 20 milj. kr. En rabatt på sex öre för de första 3 000 000 exemplaren, vilket motsvarar 10 000 exemplar för en sexdagartidning, och tre öre för exemplaren däröver skulle enligt nämnden innebära en merkostnad på 9 milj. kr. En höjning av rabatten bör enligt nämnden kombineras med en ändring av reglerna för samdistributionsrabatten så att likaprisprincipen endast gäller de tidningar som har undertecknat förbindelse att avstå från egen distribution inom alla de områden där rabatterad samdistribution förekommer resp. att överlämna hela distributionsarbetet till postverket eller ett distributionsföretag.

För egen del vill jag anföra följande. Systemet med samdistributionsrabatt har vunnit mycket stor anslutning. Detta är en utveckling som framför allt mindre tidningar med glesare spridning dragit nytta av. Jag anser det väsentligt att systemet kan upprätthållas och ge tillräcklig stimulans för att uppfylla de syften som statsmakterna har avsett.

Så länge samdistributionsrabatten hålls på en sådan nivå och har en sådan inriktning att en utbrytning ur systemet inte för någon tidning kan medföra vinster bör en sådan knappast inträffa. Det skulle i så fall endast ske i syfte att försvåra situationen för konkurrenterna. Jag räknar med att ansvaret inom pressen och uppslutningen kring samdistributionsidéer är så stor att detta inte skall ske. Emellertid synes kostnadsläget nu vara sådant att direkta vinster kan finnas att hämta genom utbrytningar ur systemet. Detta skulle innebära avsevärda samhällsekonomiska och branschekonomiska förluster. Jag delar således TU:s och presstödsnämndens bedömning att en höjning av rabatten är nödvändig för att samdistributionssystemet skall kunna upprätthållas. Jag delar också presstödsnämndens bedömning att en differentiering av rabatten bör prövas, liksom att reglerna för rabatten bör skärpas i enlighet med nämndens förslag.

Jag förordar att rabatten höjs till sex öre för de första 10 000 000 exemplaren och till fyra öre för exemplaren mellan 10 000 000 och 21 000 000. För exemplaren över 21 000 000 bör rabatten vara oförändrat tre öre. Detta innebär en fördubbling av rabatten för flertalet landsortstidningar, en mycket kraftig förstärkning av rabatten för de största landsortstidningarna och en något mindre förstärkning för stors Städernas flerdagartidningar. Jag beräknar de totala kostnaderna för rabatten för budgetåret 1977/78 till 46 milj. kr.

6.4 Skatt på annonser och reklam

Jag vill i detta sammanhang ta upp en fråga som berör en annan sida av det statliga presstödet. I syfte att finansiera ett utvidgat stöd till dagspressen och en utvidgad statlig informationsverksamhet infördes den

I juli 1971 en särskild, i princip generell skatt på annonser. Genom lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam utvidgades denna annonsbeskattning till att omfatta även viss reklam i annan form än annons. Vissa ändringar har skett i denna reklamskatt, senast genom SFS 1975: 117.

Lagen om skatt på annonser och reklam innehåller bestämmelser (24 §) som innebär att beskattningsmyndigheten — riksskatteverket — till skattskyldig, som har att erlægga reklamskatt för annonser, återbetalar en så stor del av erlagd skatt som svarar mot en skattepliktig annonsomsättning om högst 3 milj. kr. för helt år. Återbetalning sker efter utgången av varje kalenderhalvår. För första halvåret av ett kalenderår får återbetalningen inte överstiga skatten på en annonsomsättning av 1,5 milj. kr. Om det med säkerhet kan förväntas att den skattepliktiga annonsomsättningen inte kommer att överstiga 3 milj. kr., kan riksskatteverket medge befrielse från skyldighet att redovisa skatt. Därmed kan en onödig omgång med inbetalning och återbetalning av skatt undvikas. Riksskatteverket kan dessutom, om särskilda skäl föreligger, medge återbetalning tidigare än halvårsvis i efterskott.

Skatten utgör för annonser i dagspressen 6 % och för andra annonser 10 % av vederlaget exkl. skatt. De nämnda återbetalningsreglerna eller, som de brukar betecknas, det skattefria grundavdraget erbjuder därmed en skatteåterbäring för år med upp till 180 000 kr. för allmän nyhetstidning och med upp till 300 000 kr. för populär- eller facktidning.

Intäkterna av reklamskatten uppgick under budgetåret 1975/76 till ca 139 milj. kr. och beräknas för budgetåret 1976/77 till 170 milj. kr. I runt tal 100 skattskyldiga erhåller återbetalning genom grundavdraget.

Jag har tidigare understrukit betydelsen av ett fortsatt effektivt statligt presstöd. De åtgärder som jag har förordat i det föregående ger också uttryck härför. Jag anser också att en lättnad av skatten på annonser och reklam skulle vara ett betydelsefullt stöd för pressen.

Det i reklamskatten inbyggda skattefria grundavdraget kan ses som ett kompletterande stöd till dagspressen, populärpressen och fackpressen. Detta avdrag är nu maximerat till skatten på en annonsomsättning om 3 milj. kr. för år. En höjning av detta gränsvärde skulle betyda en ökad skatteåterbäring för alla tidningar inom nämnda kategorier med en annonsomsättning över 3 milj. kr. Jag finner en sådan åtgärd motiverad och förordar att gränsvärdet fördubblas till 6 milj. kr. Drygt 100-talet tidningar skulle härigenom få höjd återbäring av reklamskatt. För drygt hälften av dessa skulle återbäringen bli dubbelt så stor som f. n. och för resten skulle följden bli inte endast viss höjning av återbäringen utan också att skyldigheten att inbetala skatt skulle kunna falla bort. En höjning av gränsvärdet för grundavdraget kan beräknas medföra en ökning av återbäringen med i nuläget ca 16 milj. kr. för år räknat.

Jag förordar att höjningen av gränsvärdet till 6 milj. kr. får gälla från ingången av år 1977. Vid ett sådant förhållande krävs inga särskilda övergångsbestämmelser. I de gällande reglerna bör därvid återbetalningar för första halvåret 1977 maximeras till skatten på en omsättning av högst 3 milj. kr. och återbetalningen för andra halvåret 1977 ske med belopp som svarar mot resterande faktisk annonsomsättning under året. I sådana fall, där skatt har erlagts för redovisningsperiod under år 1977, men frihet från inbetalning kan medges på grund av det höjda gränsvärdet för grundavdraget, föreligger möjlighet för riksskatteverket att återbetala den inbetalade skatten utan att avvakta halvårsskiftet. Den förordade höjningen av grundavdraget kräver ändring av 24 § lagen om skatt på annonser och reklam. Förslag härom har upprättats inom budgetdepartementet.

6.5 Anslagsfrågor

I prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 138) föreslås för budgetåret 1977/78 ett förslagsanslag av 189 milj. kr. till Stöd till dagspressen. Anslagsbehovet för samdistributionsrabatten har därvid beräknats till 28 milj. kr.

Som framgår av vad jag tidigare har redovisat kan samdistributionsrabatten för budgetåret 1977/78 beräknas uppgå till 46 milj. kr. Till Stöd till dagspressen bör således anvisas ytterligare 18 milj. kr. utöver vad som föreslås i prop. 1976/77: 100.

För det av mig föreslagna stödet till organisationstidskrifter bör för nästa budgetår 40 milj. kr. anvisas under ett särskilt förslagsanslag under åttonde huvudtiteln.

Tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska riktade till invandrar- och minoritetsgrupper i Sverige kan redan nu få stöd från reservationsanslaget Åtgärder för invandrare under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel. För budgetåret 1976/77 har anvisats 600 000 kr. för detta stöd, som fördelas av statens invandrarverk. Itrågavarande reservationsanslag har i prop. 1976/77: 100 (bil. 15 s. 188) föreslagits till 8 525 000 kr. för nästa budgetår. Samtliga kostnader för stödet till tidningar på annat språk än svenska bör bestridas från ett särskilt förslagsanslag under budgetdepartementets huvudtitel. Reservationsanslaget Åtgärder för invandrare under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel kan därvid minskas med ett belopp som motsvarar det stöd som tidigare utgått till dessa tidningar. För att bidra till tidningar på annat språk än svenska skall kunna utgå redan för kalenderåret 1977 bör medel anvisas på tilläggsbudget till statsbudgeten för innevarande budgetår. Jag beräknar medelsbehovet till 2,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och till 3,5 milj. kr. för nästa budgetår.

I prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 82) har föreslagits ett förslagsanslag av 1 174 000 kr. till presstödsnämndens verksamhet under budgetåret

1977/78. För presstödsnämndens utökade verksamhet till följd av vad jag har föreslagit i det föregående bör anvisas 400 000 kr. utöver vad som föreslås i prop. 1976/77: 100.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam,
2. godkänna de ändringar i grunderna för samdistributionsrabatt för dagstidningar som jag har förordat,
3. godkänna de grunder för stöd till organisationstidskrifter som jag har förordat,
4. godkänna de grunder för stöd till tidningar på andra språk än svenska som jag har förordat,
5. till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,
6. till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1977/78 under åttonde huvudtiteln utöver i prop. 1976/77: 100 bil. 11 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 18 000 000 kr.,
7. till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1977/78 under åttonde huvudtiteln utöver i prop. 1976/77: 100 bil. 11 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 400 000 kr.,
8. till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1977/78 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kr.,
9. till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1977/78 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.,
10. till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1977/78 under tolfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till förslaget i prop. 1976/77: 100 bil. 15 med 600 000 kr. minskat reservationsanslag.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Lagförslag	3
Förslag till lag om ändring i lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam	3
1 Inledning	4
2 Nuvarande ordning	6
3 Tidskriftsutredningen	8
3.1 Tidskrifternas antal och storlek	8
3.2 Tidskrifternas funktioner	8
3.3 Tidskrifternas ekonomi	9
3.4 Allmänna motiv för ett stöd till organisationstidskrifter	10
3.5 Utredningens förslag till tidskriftsstöd	11
3.5.1 Stödberättigade tidskrifter	11
3.5.2 Underlag för beräkning av stöd	12
3.5.3 Stödets nivå	15
3.5.4 Administration och handläggning	16
3.6 Tryckfrihetsrättsliga aspekter	17
3.7 Övriga frågor	17
4 Remissyttranden över tidskriftsutredningens förslag	19
4.1 Allmänna synpunkter på utredningens analys	19
4.2 Tidskrifternas funktioner	19
4.3 Tidskrifternas ekonomi	21
4.4 Synpunkter på utredningens förslag	21
4.4.1 Allmänna synpunkter	21
4.4.2 Stödberättigade tidskrifter	22
4.4.3 Underlag för beräkning av stöd	25
4.4.4 Stödets nivå	29
4.4.5 Administration och handläggning	30
4.5 Tryckfrihetsrättsliga aspekter	32
4.6 Övriga synpunkter	33
5 Tidningar på andra språk än svenska	35
5.1 Frågans tidigare behandling	35
5.2 I Sverige utkommande tidningar på minoritetsspråk	37
5.3 Statens invandrarverks bidragsgivning	38
6 Föredraganden	39
6.1 Stöd till organisationstidskrifter	39
6.1.1 Bakgrund	39
6.1.2 Tidskriftsutredningens analys	40
6.1.3 Utgångspunkter för ett statligt stöd till organisations- tidskrifter	41
6.1.4 Stödberättigade tidskrifter	43
6.1.5 Underlag för beräkning av stöd	46
6.1.6 Stödets nivå	49
6.1.7 Administration och handläggning	51
6.1.8 Tryckfrihetsrättsliga frågor	53
6.1.9 Övriga frågor	54
6.2 Stöd till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska	55
6.2.1 Bakgrund	55
6.2.2 Utgångspunkter för stöd till tidningar och tidskrifter på annat språk än svenska	57

6.2.3 Stöd till allmänna nyhetstidningar	60
6.2.4 Stöd till riksorganisationernas medlemstidningar	61
6.2.5 Stöd till övriga tidningar	62
6.2.6 Stöd till nyetablering, periodicitetshöjning och vid ojämlika konkurrensförutsättningar	63
6.2.7 Administration och handläggning samt kostnadsberäk- ning	64
6.3 Samdistributionsrabatt för dagstidningar	65
6.4 Skatt på annonser och reklam	67
6.5 Anslagsfrågor	69
7 Hemställan	70
8 Beslut	70